

Государственное бюджетное общеобразовательное учреждение "Средняя общеобразовательная школа №1 с.п. Яндаре им.А.Т.Хашагульгова."

СОГЛАСОВАНО: Зам.директора по УВР Мержоева Л.Д. 08.2023.	УТВЕРЖДАЮ: Директор ГБОУ "СОШ №1 с.п.Яндаре" Хашагульгова Л.С. Приказ №__от __. __ 08.2023.	РАССМОТРЕНО на заседании МО Протокол №__от __08.2023.

РАБОЧИЕ ПРОГРАММЫ ПО ИНГУШСКОМУ ЯЗЫКУ И ЛИТЕРАТУРЕ ДЛЯ 6-10 классов

ГБОУ "СОШ№1 с.п.ЯНДАРЕ"

НА 2023-2024 УЧЕБНЫЙ ГОД

Уровень:общеобразовательный

Преподаватель:Мержоева Марем Башировна

КХЕТАДАЙТАРА

КАЪХАТ

ГІАЛГІАЙ МОТТ

Кхетора каьхат

Тахан ишкола хьалхашка латта декхар — хьалкхувш йоагІача тІехьенна кІоаргаІаа чІоагІагІа а Іилмай лардаш Іомаяр, практике царех пайда эца шаьрбенна а ховш а уж хилар.

Вай заман Іилма а, техника а, культура а, адамий вахар а дегІадарга хьежжа хила беза школашка лелабу хьехам а. Ишколашка вахарцара бувзам чІоагІбаро дІадех ишколе еррига дисциплинаш хьехаш, царца гІалгІай мотт хьехаш а, практи -чески болх бар ноагІа совдоаккхаш хила а дезилга.

ГІалгІай мотт Іоабар, кьаьстта грамматика Іомаяр, боккха лоархІам болаш да дешархой кхетам дегІабоалабара, хІана аьлча, гІалгІай метта грамматика харо доккха новкьостал ду эрсий мотт дикагІа кхетабара а.

ГІалгІай мотт хьехара процессаца йовз дешархошта наьна метта хозал, из бІаьхий хилар. Цо новкьостал ду, кьамий яхь а йолаш, дешархой хьалкхебара.

ГІалгІай метта бокьонаш (цун хозле) гойташ из кІоаргга Іоабаро новкьостал ду вай мехкарча кьамий чулоацам бола культура кхеяра. Цунга хьежжа, школа эггара доккхагІдола декхар — эздел долаш, гІулакхаца, дийша, дика литературни наьха мотт ховш бола нах кийчбар да. Дешархошта дІахьехар хила деза уж кхетаргболаш, Іомадьчох пайда эца ховш хургболаш. Из болх массаза а аналитико-синтетически наькьаца дІабахьа беза: грамматически бокьонаш вІаши юсташ, Іомаеш йолча теоретически материала юкьера керттердар хьакьестаде ховш (кхетам кхебеш а лакхбеш а), дІахо шоаш кхетадаьр хьадувца а, цунах кьамаьл деш а, яздеш а, пайда эца Іомабеш.

ГІалгІай метта урокаш тІа дешархоша Іомаю гІалгІай метта грамматика лардаши, дешари, (кьамаьлаца а йоазонца а деш дола) кьамаьл шаьрдара наькьаши.

5—9 классашка наьнагІалгІаймотт хьехара курс йолаю юххьанцарча классашка дешархоша Іомадьчун а дайзачун а овлан тІара, дІахо Іомадер хьалха Іомадьчунца дувзаш дІахьо.

5-ча классе юххьерча школе Юмаяь морфологически орфографически керттера бокьонаш кердаяьхачул тЕхьягІа, синтаксисахи пунктуацехи лаяца юкьера кхетама курс хьеха белгалъяьккхай, дІахо синтаксиса ларда тІара Юмае йолаю морфологи, орфографи.

5—6-ча классашкеи 7-ча классе ах шера фонетика, лексика, морфологии орфографии Юмаю, 7-ча классе шоллагІча ах шераи 8—9-ча классашкеи синтаксиси стилистикеи Юмаю.

5—7 классашка морфологии орфографии Юмаю синтаксиса ларда тІа. Синтаксис дика ца ховш хилча, дешархой дувза- денна къамаьл шаьрде йиш яц, цудухья чІоагІа лоархІам болаш да дешархошта из дакъа дика хар.

5-ча классе синтаксиси, пунктуации Юмаяьчул тЕхьягІа Юмаю фонетика.

Дешархошта из тема дика ца ховш хилча, хала да тайп-тайпарча къамаьла доакьой нийсаяздара бокьонаш караерзае.

Фонетика хьехара декхар да гІалгІай метта оазий башхалонаш шаьра йовзийтар, литературни наьна мотт Юмабара (шаьрбара) новкъостал а деш. ГІалгІай метта мукья оазаш цкъаза йІаьха а лоаца а хиларга хьежжа, деша маІан хувцаш хул:**аха-а́ха; даша-да́ша; дІааха-дІаа́ха; мелар-ме́лар; догІа-до́гІа; еза-э́за; я-я́.**

Цу цхьадолча дешай маІан предложене чулоацамга хьежжа мара а гучадалац.

5—6-чеи классашка Юмаю, лексикеи фразеологии. «ХІара сага ха деза гушдар таька а кхетаде а, ше кхетадаьчоь керттердар дІахо кхычунна додала».

Из керттера а лоархІаш, дешархой кхетабе беа хІарадеша маІанах, лакхье еза цар дешай ганз. Дешархой кийчбе беа дийшар таька, кхето, кхетадаьр хьадувца.

5—7-чеи классашка Юмаду къамаьла доакьош. Семантически (дешай, цхьанкхийтгача дешай, формай лоархІам гой- тар), морфологически (деша грамматически категореш — класс, таьрахь, легар, и кх. др.) Синтаксически (предложенена юкьера дешай гІулакх) юкьарча белгалонашца къоастадаь, лексико-грамматически тайпаш да къамаьла доакьош.

Ер раздел дешархошца караерзаеш, учебника автора а хьехархошта а хьалхашка латга декхар да, къамаьла доакьош предложене юкьера, шеко йоацаш, кхетаде бераш Юмадар.

Къамаъла доакъош шаъра къестаде дешархой Гаъмача, цар логически кхетам лакхлу, берашта аттага кородоага, довз, къоасталу, моллагла дале а, грамматически хувцамаш хинна дешаш. Дахойодача хана (8—9 классашка) дешархошта дизза кхетаде деза синтаксис. «Къамаъла доакъош Юмадича дешархой кийчлу синтаксис яха дакъа Юмаде (кхетаде).»² Цо новкъостал ду предложенешта юкъерча дешай мел дола бувзамаш шаърде.

Грамматика Юмаеш, дешархошта шаъра, дика ха дезар: деша лард, чаккхе, овла, дешхьалхе, суффикс; къамаъла доакъош (керттера а гУлакха а): цЪердешай дожарий маАанаш, цар хаттараш; хандешай ханаш; цу къамаъла доакъой нийсаяздара бокъонаш; предложени, предложене чура дешай бувзам, предложене маъженаш, цун керттера тайпаш. Дешархошта ха дезаш да (шоаш Юмадаъчох лаъца), дош мишта хьахиннад, из малагІча къамаъла доакъоех латт, и кх. дІ.

Чоалхане-карара предложенеш Юмаеча хана, хьехархой керттера декхар да цу предложенешка керттераяри карараяри малагІа я, къоастае дешархой Юмабар, царна юкъера бувзам хьалаха хар. Пунктуаци Юмаеча хана, теркалде деза массаза а интонаци, пунктуаци вАший нийсьеш хилар, дуккхаза а нийслу цунах лаъца дешархоша гІалаташ деш, бакъда сецара хьаракаш массаза а увттадац ашара сецаргеи цунна хувцамаш хиларгеи хьежжа, хІаъта цунца цхъана йиш айярцеи лаъ- гІъярцеи къамаъла юкъе сацар деш йола дуккха а моттигаш хул, цхьаккха а сецара хьаракаш ца увттадеш. Цхьабакъда, ха дезаш да цхьайолча предложенешка, цар оттамга хьежжа, интонаци теркалъеш, сецара хьаракаш увтто дезаш хилар. Цхьайолча моттигашка интонаци теркалъяр — хиланза даргдоацарех да, хІана аьлча, из теркал ца йича, малагІа хьарак оттаде деза ховргдоацандаъ. Иштта из теркалъярца увттаду предложени кхоачалуча тІадамаш, хаттарей айдарей хьаракаш, тІадерзара тІехъа (предложене юкъе), айдардеша тІехъа, **xlaa, a...** — яхача дешашта — предложенешта тІехъа увттадеш дола запятойш а, айдара хьаракаш а, цхъан тайпарча къоастамашта юкъе запятойш а, хоттарг юкъедоацача чоалханеча предложенешка запятойш, запятойца тІадами тирей, и кх. дІ.

Синтаксис Юмаеча хана хьехархо декхарийла ва интонаце зем а боаккхаш, цунах пайда эцара торонех дешархой дика дІакхетабе.

Синтаксиси пунктуации Юмаеча хана интонаци теркалъе езаш хиларо, хьехархо декхарийла ву дешархошта хІама ха-зийта, ашара хувцам, цун лакхал, низ, сихал хьалаца хар дегІадоаладе а, хІаъта Юморей тохкам барей болх ше дешархошца беча хана, ше ешаш йола предложенеш нийса еша а, хІана аьлча, интонаци хувцаро предложене маАан а сецара хьаракаш а хувца тарлу.

ХІараурока тІа хьехархо хьежа веза, дешархоша деш дола къамаъл логически а бувзам болаш хиларга, дешаш дола масалаш хоза къоастадеш дешалга, и кх. дІ.

Учебника материала тІа болх беча хана хьехархо хьежа веза дешархошта дешаш довзийта, нагахъа санна ца довзаш дола дош иийсделча, из дІахъеха деза.

Лексически балха (къаьстта синонимашца беча балха) дешаш кийчдеш, пайда эца йиш я учебникий тексташкеи Юмаеча литературни кхолламашкеи долча дешаех (словарех а), берий лексически Галаташ тахкарах, йоазонца а деча къамаьла а кийчо ярах. Наьна метта урокаш тIа художественни литература тIара тайп-тайпарча лексически а фразови а материалех пайда эца беза хьехархочо.

Дешархой къамаьла культура лакхьярцеи навькаш дегIайоалаярцеи къаьста хила йиш яц школе грамматика Юмаяр. Грамматика Юмаеш, керттера уйла тIаяхийта еза тайп-тайпара упражненеш нийса кхоачашьяра. Цар новкъостал ду дешархошта къамаьл карадерзадеш, орфографически а пунктуационни а говзал дегIайоалае, грамматически материал ди- кагIа кхетае.

Дешархошка шерра пайда эцийта беза гонахьа долча бакьдолдох, школе а школа арахьа а цар беча къахьегамех. За- нятеш еш, лексически материал лохаш, предложенеш увттаеш, сочиненеш язье кийчлуш а уж язьеш а, йоазонца а деш долча къамаьлаца а общественно-пайдане балха шоаш деш дар хьахьокхаш, хила деза дешаш. Цунца цхьана, дувзадена долча къамаьлаца беш бола болх вIашагIболлаш, бераш практически кийчдара болх а бе беза (пенгазет, журнал арахекар, выставкаш яр, самодеятельность кийчьяр, и кх. дI.)

Литература программа тIа язье лаьрхIа йолча изложенешца, сочиненешца кхоачашде деза хьехархочо грамматика уро- кий декхараш а, изложени язье аьнна хьакьоастаяь йолча текста анализ еш, берий теркам тIабахийта беза хьехархочо нийсеи, къаьгаи, къоасталуши къамаьл дара, текста тIа нийслуш йолча синонимаштеи цхьайолча синтаксически конст- рукцештеи, и кх. дI.

Тайп-тайпарча справочни пособех пайда эца Юмаде деза хьехархочо бераш (дошлоргех, таблицех, и кх. дI.). Эггара чIоагIагIа цар пайда эца безаш йола пособи-школьни орфографически дошлорг да.

Дешар Юмадара бола йоазон болх беча хана, дошлоргах пайда эцийта беза дешархошка. Иштта Юмабе беза дешархой шоаш деча йоазон балхаш тIара гIалаташ леха а уж нийсде а. Даим словарно-орфографически болх барца Юмаду хьехархочо бераш текста тIара йIаьхеи лоацеи оазаш къестеае а, эшаш дола дешаш хьалеха а, царна кIал така хьакха а, и кх. дI.

ГIалгIай метта занятеш тIа, ше керда материал дIахьехаш, хьехархочо лораде а лархIа а деза хьалха Юмадаь дешархошта ховшдар.

Дешархошка дагалувцийта гIерта веза хьалха Юмадаьчох царна ховшдар (цхьайолча хана шоай лоIаме учебника тIара болх баьчул тIехьагIа).

Дешархошта кIезиг-дукха довзашдар юха цIаькха а дIадувца деза. Цунца цхьана, кхы дIахо йодача этапаца цар Юмае езаш йолча халача темага кийчбе беза дешархой

Иштта, морфологи Јомаеча хана, лоархІам болаш да синтаксиса хаттараш Јомадар а (предложене чухъ дешашта юкъе бувзам оттабар, предложене керттереи керттерзеи маъженаш йовзар, и кх. дІ.)

Даим кердадаха деза дешархошца Јомадаър, наъна метта грамматика темаш Јомаеча хана а Јомадаър кердадаккха ден- нача сахъаташка а.

ХІаракласе шу долалуш (керда материал йолаеш), кердадаккха деза хълхагІа Јомадаър. Шу чакхдоалаш Јомадаър, юха кердадоаккхаш, чІоагІде деза.

Къоастабе йиш йоацаш чІоагІа бувзам ба грамматика шин дакъа юкъе (морфологенеи синтаксисаи).

Хъехархочун декхар да берашта тайп-тайпарча разделашта юкъера бувзам бовзийтар, царна хІаранена хъисапе йола башхалонаш къоастаяйта хар.

Керттера къамаъла доакъош Јомадара хъехархочо дІакхетаде деза бераш цар синтаксически лоархІамах, хІаъта синтаксис Јомаеш, къамаъла доакъоех дола хоамаш чІоагІдар.

ЧІоагІа лоархІае да, хъехархочо берашца, ца хаддаш, дувзаденна къамаъл шаърдеш болх бар а.

ХІаракласа лаърхІа программашка луча материалашка я разделаш: «Дувзаденна къамаъл шаърдар», «Јомадаъчохи кхетадаъчохи керттердар».

Хъехархо декхарийла ва дешархой кхетам, цар Јомадаърчун ганз чІоагІъеш цу разделашка луш дар дizza кхоачашдайта.

Хъехархочоа а школана а тІалатта керттера декхар да шоашка хъаденна бер, сердалон дІоагІа дІабе а делла, нийсача накъах кхета а даъ, Даъхенна дІадалар. Шоаех тийша а тийша, шоашта тІадилла из декхар цІенача декхарца кхоачашде деза.

5 - 9 классашкара йоазон балхий тайпаш

БАЛХИЙ ТАЙПАШ	5 КЛАСС	6 КЛАСС	7 КЛАСС	8 КЛАСС	9 КЛАСС
Диктант	2	2	2	3	3
Тахкара диктант	3	3	3	3	3
Изложени	2	2	2	2	2
Сочинени	2	2	2	2	2

Хайначох а кхетадаьчох а керттерадар

5-гIа класс чакхйоаккхаш, дешархошта Iомадаьчох а кхетадаьчох а ха дезар: дешаш фонетически а, деша оттамца а, морфологически а дашхар; предложени (шиь е кхоь керттера маьже йола) синтаксически тахкар; Iомаяьча тайпара, цхьалханеи чоалханеи предложенеш увттаяр; 1—5-чеи классашка Iомаяьча материалаца йоагIа орфограммаш хьалаха а, дешай нийсаяздара бокьонаш хьаювца хар.

Iомадаьчохи кхедаьчохи керттердар

VI-гIа класс чакхйоаккхаш дешархоша Iомадаъчохи кхедаъчохи дезар:

Дукха маIанаш долча дешай маIанаш тахка а уж предложенешта юкъекхувла а хар. Кхетош долча дошлорга новкъосталца деша маIан гучадаккхар.

VI-ча классе Iомадаъ къамаъла доакъош грамматически белгалонашца къестаде хар.

I—VI-чеи классашка Iомаъча метта материалашца йоагIаш йола орфограммаш лаха а, царца дешаш нийсаязде а, къестаде а хар.

Къамаъла хозагIа а нийсагIа а хургдолаш, цIердешаех а, белгалдешаех а, хандешаех а латта синонимаш, омонимаш, антонимаш къамаъла юкъе нийса кхувла хар.

Iомаъ пунктограммаш предложенешкара къесте а йовзийта а хар.

Сочиненена чоалхане план оттае хар. Сочиненена лаьрхIа йола материал гул а яь, тема, керттера уйла гойташ, цхьалхаяккха хар. Гишлон а (класс, ферма, завод...) Iалама а сурт гойташ йола элементаш юкъе а йолаш, ма дарра гойташ, лоацца дувцара хьисапе текст вIашагIйолла хар. Шоай текста метта (оформлене) чулоацама говзал лакхъе хар (шоаш Iомаъча материалага хъежжа)

Iомадаъчохи кхедаъчохи керттерадар

7-гIа класс чакхйоаккхаш, дешархошта Iомадаъчохи кхедаъчохи ха дезар:

7-ча классе Iомадаъ керттера а гIулакха а къамаъла доакъош довзар, нийса къестаде хар.

Масдарийи, причастеи, деепричастеи корчамаш юкъедола (Iомадаъча хоттаргашца ювза) предложенеш синтаксически тахкар.

1—7-чеи классашка Iомаъча материалашца йоагIаш йола орфограммаш лаха (къесто а), дешай нийсаяздара наькъаш белгалдаха хар.

Причастеи деепричастеи корчамаш запятойшца къестаде хар.

Къамаъл хозагIа а нийсагIа а хургдолаш, куцдешаех латтасинонимаш, омонимаш, антонимаш къамаъла юкье нийса кхувла хар.

Адамий куц-кеп, гIирс (кийчвалар), къахьегама гIулакхаш дувцаш дола дувцараш яздар, белгалгьяьча сюжетах дувцар яздар, дешархой шоай вахарца нийсденнача е цар юкъяра-пайданеча балхах лаьца сочинени язъяр.

Юмадаьчохи кхедаьчохи керттерадар

8-гIа класс чакхйоаккхаш, дешархоша Юмадаьчохи кхедаьчохи ха дезар: цхъанкхийтта дешаш, цхъан оттамеи шин оттамеи предложенеш, ма дарра къамаъл юкье дола предложенеш тахкар.

Цхъантайпарча маьженашца, чудерзора дешашца, къаьстача маьженашца, юхедилларца, тIадерзарца, юкьедоаладаьча дешашца йоаржаяь цхъалхане шин оттамеи цхъан оттамеи предложенеш оттае. Къамаъла юкье синтаксически синонимаш кхувла хар.

Литературни метта нормаш (бокьонаш) лораяр.

8-ча классе Юмаяь пунктограммаш лаха а йоазонашка сецара хъаракаш нийса увттаде а хар.

Цхъантайпара маьженаш, чудерзора дешаш, къаьста маьженаш, юхедиллар, тIадерзар, юкьедоаладаь дешаш, ма дарра къамаъл, цитаташ, айдардешаш юкье долча предложенешка сецара хъаракаш нийса увттар.

ДоагIача, подлежащениеи сказуемениеи юкье тире йиллар.

5—8-чеи классашка Юмаяь орфограммаш, пунктограмма- ши предложенешка нийса язье хар, уж хъалаха хар.

Орфограммашца доагIаш доаца дешаш нийсаязде хар (масала: маьнги, цаI, футтаройна, и. кх. дI.).

Текста стиль къоастае хар. Меттигий, памятникий сурт гойташ йола изложени (дувцара текст) язье хар.

Меттигах, исторически, култура памятникех лаьца доакъош юкье а долаш, сага гІулакх, эздий оамалаш гойташ йолча темаех лаьца дувцара кеп а, Юмаяьча литературни произведеней темаех а, литературни турпалхой гІулакхаши оамалаши гойташ йола а сочиненеш язье хар.

Юмадаьчохи кхетадаьчохи керттерадар

9-гІа класс чакхйоаккхаш, дешархошта Юмадаьчохи кхетадаьчохи ха дезар:

Чоалханеча предложенешта синтаксически тохкамаш де хар,

Тайп-тайпарча кепара чоалхане предложенеш увттае а, къамаьла чулоацамга а стилага а хьежжа, синтаксически синонимех пайда эца а хар. Текста тайпа а стиль а къестаде хар.

Литературни метта нормаш лораяр.

8—9-чеи классашка Юмаяь пунктограммаш лаха а, йоазошка уж нийса увттае а, тахка а хар. 5—8-чеи классашка Юмаяьча орфограммашца дола дешаш нийсаязде а цар яздара бокъонаш хьяювца а хар.

Историко-литературни темах доклад кийчье а еша а хар. Йоккха йоацача литературно-критически статьяна тезисаш е конспект оттае хар. Публицистически (юкъара — политически) кепара сочинени язъяр.

Сочинена чулоацам а метта говзал а шаьрьеш, нийсьеш кхоачашье хар. Орфографически, пунктуационни, грамматически, стилистически гІалаташ лаха а нийсде а хар.

V—IX-чеи классашка дешархой гІалгІай метта йоазон балхашта мах бара нормаш

ГІалгІай метта, Іалашонашка хьежжа, йоазон балхаштайп-тайпара хила тарлу.

Дешархоша кхоачашдаьча наьна метта йоазон балхашта увттаеча оценкай нормаша новкъостал дергда, аьнна, хет, гІалгІай мотт хьехара говзал лакхьяккхара а йоазон балхаца лехар цхьан тайпара хилийтара а.

Хъехархо декхарийла ва хларайоазон балха мах, цун массайола оагIув лоархIаш, хоадабе. Дешархоша даьча йоазон балхашта мах бара чIоагIъяьча нормайх гIо-новкъостал хул хъехархочоа берий говзал лакхье а (йоазоний) мах нийса бе а.

I. V—IX-чеи классашка язъеча тахкара диктанташта мах бар

V—IX-чеи классашка дешархошта луча диктантий дешай боарам, юкьера лаьрхIача, укх тайпара могабаьб:

V-ча класса — 30—40 дош

VI-ча класса — 50—60 дош

VII-ча класса — 60—70 дош

VIII-ча класса— 80—90 дош

IX-ча класса — 90—100 дош

Текст хоржаш а ешаш а хила эшар.

1. Диктанта текст литературни метта язъяь, дешархой кхетаргболаш, хила еза.
2. Тахкара диктант шоллагIча е кхоалагIча урока тIа язйича бакъахъа хургъя.
3. Хъехархочо, сих да луш, текст Iоеша еза, литературни дош алара бокъонаш толха ца еш. Ше из йийша ваьлча, дешархой кхеташ доацар къоастаду, бераша кхета ца ду хала дешаш доска тIа дIаязду.

Цул тIехьагIа, хьалхара предложени дIа а йийше, кIеззига сабарду хъехархочо. Дешархоша цу юкъа из предложени дагахъа кердаяккха еза. Хъехархочо, цхъа юкъ яьлча, из предложени юха а еш, тIаккха бераша дIаязью, и. кх. дI.

Диктанташка орфографически а пунктуационни а гІалаташ къаьст-къаьста белгалду, балха мах бу.

V—IX-чеи классашка дешархоша язъяьча диктанта мах беш, хьехархочо пайда эца беза укх нормаех:

1. Диктантах «5» оттаю, нагахь орфографически гІалат а доацаш, цхьаннел совгІа пунктуационни гІалат ца хуле (цІена язъяьча диктантах).

2. «4» оттаю, кхаьннел совгІа орфографически а шиннел совгІа пунктуационни а гІалат ца хуле (е шиь орфографически, кхоь пунктуационни гІалат хуле);

3. «3» оттаю, 6-нел совгІа орфографически а 4-нел совгІапунктуационни а гІалат хуле;

4. «2» оттаю, 10-нел совгІаорфографически а 5-нел» совгІапунктуационни а гІалаташ хуле (е 6 орфографически, 7-нел совгІапунктуационни).

Дешархочун болх тохкаш, гІалат лархІа деза, программашка белгалъяьха нийсаяздара бокьонаш толхаеш уж дале.

Оценка оттаеш, ца лоархІаш дус укх тайпара гІалаташ:

1. Программашца йоаца е Юмаяь йоаца орфографически а пунктуационни абокьонаш толхаеш дола гІалаташ. Масала, 5-ча классе дагІача берашта лархІац таьрахьдешаш нийсаяздара бокьонаш толхаеш доалийта гІалаташ (уж 6-ча классе Юмаю) е дакьилгаш нийсаяздара бокьонаш толхаеш даь гІалаташ (уж 7 ча классе Юмаю), и. кх. дІ.

2. Описка нийсаяздара бокьонашца доагІаш доаца гІалат. Масала, «делкъе» язде дезача «елкъе» яздой и. кх. дІ.

3. «Мела хий» ца а яз деш «миэла хий» е «деза цІа» ца а яз деш «диэза цІа» яздой (дифтонгашта иэ, уо метта цхьалха мукъа алап яз дара бокьо къовсаме латташ хиларах), гІалат лархІац дешаш, маІанга хьежжа, доагІаш дола дизза дифтонгаш **иэ, уо** яз деш хуле.

4. Цхъадолча цІердешашка лура дожаре чаккхе-**чунна**, **-чоа**, хотталура дожаре **-чунах**, **-чох** яздеш хуле. Уж шак- кхе чаккхе гІалгІай метта лелаш я (**дешархочунна**, **дешархочоа**; **дешархочунах**, **дешархочох**; ...).

5. Дешай кьоастам гойташ, цІердешашка йола аффрикаташ «дж», «дз». Масала **гІаж** (*гусь*) — **гІадж** (*палка*), **божа** (*доахан*) — **бодж** (*козел*), **моза** (*муха*) — **модз** (*мед*), и. кх. дІ. яздеш хуле.

Дешархоша деча гІалаташта юкьера доккхий а кагий а гІалаташ кьесто деза.

Доккхий гІалаташ лоархІ:

1. Хьалххе Јома а яь, чІоагІа яь, ноагІа пайда эцаш йола орфографический пунктуационный бокьонаш толхаш дола гІалаташ.

2. Хьалххе Јома а яь, юха кердаяьха орфографически, пунктуационный бокьонаш толхаш дола гІалаташ, и. кх. дІ.

Кагий гІалаташ лоархІ:

1. Диктант язъеча хана Јомаь чакхьяланза йола бокьонаш толхаш дола гІалаташ.

2. Чоалханеча хандеша (цхъадолча) нийсаяздар, масала: *верзавир е верзавар*; *яздар е яздар*, и. кх. дІ.

3. Хандеша формашка шекон мукъа оазаш язъера бокьонаш, масала: *латтилга* (*латталга*), *уллилга*/, *воагІилга*(*воагІалга*), *вагІилга* (*вагІалга*), и. кх. дІ.

4. Мукъазаоазаш **ч**, **к**, **хь** кьоастаеча хана, цига **ь** метта **ъ** хьарак отгадой, масала: *Яхья* (*Яхья*) и, кх. дІ.

II. Изложене мах бар

Изложенена лаьрхІа луш йола текст цхьацца оамал кхееш а (къахъегама, патриотизма е идейно-эстетически чулоацам болаш, и. кх. дІ.) дешархой цун чулоацамах кхетаргболаш, литературни меттаца йоагІаш а хила еза.

Изложенена лаьрхІа йола текст хила еза укх боарамах:

V-ча классе — 65 — 75 дош

VI-ча классе — 75 — 85 дош

VII-ча классе — 85 — 95 дош

VIII-ча классе — 95 — 105 дош

IX-ча классе — 110 — 120 дош

Тахкара изложенена лаьрхІа харжа йола текст хьехархочо шозза еш.

Дешархоша язъяьча изложеней мах беш, хьехархочо пайда эца беза укх нормаех:

1. **«5» оттаю:**

а) нагахьа санна, уйлаш бувзамца нийса а тема чулоацамца йизза йоагІаш а, нийсача литературни меттаца изложени язъяь яле;

б) изложени язъеш, дешаш хержаш е предложенеш увттаеш кхаьннел совгІа гІалат даьдеце;

в) цхьаннел совгІа орфографически е пунктуационни мара гІалат даьдеце.

2. **«4» оттаю:**

а) нагахьа идейни чулоацам нийса а бале, дувчача гІулакхий керттера моттигаш литературни меттаца йоагІаш а аргІанца нийса язъяь а яле;

б) изложени язъеча хана, дешаш хержаш е предложенеш увттаеш, кхаьннел совгІа гІалат даъдеце;

в) орфографически кхоъ, пунктуационни цхъаннел совгІа гІалат даъдеце.

3. **«3» оттаю:**

а) нагахъа санна, чулоацам нийса бийцабале, 2/3 предложени литературни меттаца ца йоагІаш, цхъадола кагий хІмаш нийса ца гойташ йола моттигаш хуле, къамаъла юкъе цхъа гІалат а хуле;

б) дешаш хержаш е предложенеш увттаеш 4-нел совгІа гІалат хуле;

в) ялхнел совгІа орфографически диънел совгІа пунктуационни гІалат даъдеце.

4. **«2» оттаю:**

а) нагахъа санна, изложене тема нийса яьшха еце, мотт къе, къамаълаца доккхий гІалаташ долаш, изложени язъяъяле;

б) дешаш хержаш а предложенеш увттаеш а ялхнега кхоачаш гІалаташ даъдале.

в) 14-нега кхоачаш орфографически пунктуационни гІалаташ хуле, (9-нел тІех доаца орфографически гІалат а лоархІаш).

5. **«1» оттаю:**

а) нагахъа санна, темах кхета йиш йоацаш, изложени язъяъ хуле;

б) изложени язъеча хана дешаш хержаш а предложенеш увттаеш а ялхнел совгІа гІалат даъдале;

в) 14-нел совгІа орфографически а пунтуационни а гІалат даъдале.

Изложенена ши оценка оттаю: цаІ грамматиках, шоллагІяр литературах.

III. Сочиненей мах бар

Сочиненей темаш программаша хIаракласса белгалъяьххача тайпара я, Цул совгIа, хIаракласса программай чулоацамга хьежжа, сочинени язъеш, керттера декхараш укх тайпара да:

1. Темах дика кхетар, цун чулоацам кIоарга а нийсача кепара а хьатIаэцар; ший чулоацамга хьежжа, хиннача хIамашта е дайнача (е гуш долча) хIамашта, турпалхой гIулакхашта мах бе а маIан де а хар; чулоацамах керттерадар ларде долаш чIоагIдаь хилар; тема кьоастаеш эша материал йоалаяр; юкъяра маIан де хар; цитаташ кхувла а уж дIанийсье а хар.

2. Сочинене доакьош шоай боарамга а, маIанга а, бувзамга а диллача, шоайла цхъана доагIаш хилар.

3. Наьна метта говзамеча гIирсех пайда эцар, нийсача литературни меттаца язъяь хилар.

Сочинени язъеш, лорабе беза боарам:

5 класс - 50 -60 дош

6 класс -60 -70 дош

7 класс - 70 -80 дош

8 класс - 80 -90 дош

9 класс - 90 - 100 дош

ГІАЛГІАЙ ЛИТЕРАТУРА

ГІалгІай литература программас новкъостал ду хъехархочоа берашта гІалгІай йоазонхоша кхелла говзама йоазоний чулоацам а, тема а, идея а къоастаде а, хІаьта цар шоай произведенешта бувцаш болча цІенача, хозача, говзамеча меттах пайда эца а.

ГІалгІай литература хъехаш вола хъехархо декхарийла ва литература новкъосталца берашта гІалгІай метта хозал, говзал, кІоаргал, цун ганз йовзийта, уж кхетамца, эхь-эзделца кхебе, дикачун-вочун къоастам бе ховргдолаш.

Дешархошта ха деза гІалгІай литература хъахилара наькъаш. Укхаза царна хайтача бакъахъа да, вай гІалгІай литература хъахилара гІулакх малагІча таронца этгад, эггара хъалхара гІалгІай йоазув 1923 шера Мальсагнаькъан Кураза Зоврбика кхелла хилар, из латински ларда гІа хинналга. Эггара хъалха гІалгІай меттала кепатеха йоазув 1923 шера «Сердало» яха газета гІа кепатеха хилар.

Цъабакъда, шоай йоазув хиннадеце а, багахбувцам бІаьхий хиннаб гІалгІай къаман, тайп-тайпара жанраш чу а йоагІаш: къаьнара иллеш, фаьлгаш, кІоанолгаш, ховли-довзалеш, легендаш, шира ооламаш, иштта кхы дІахо а.

ГІалгІай литература никъ, 1923 шерагара денз, таханарча денга кхаччалца, чоалхане болаш хъабенаб. Массехк хана доакъоох бекъа йиш я из.

Хъалхара ха - 1920-гІа шераш - говзама йоазонаш хъахила доладенна ха я, хІаьта 1930-гІа шераш - гІалгІай литература дегІая йолаенна ха я.

ХІараха ше-ший белгалонаш йолаш я.

Цу ханий керттера белгалонаш хъахул истрически заманга хъежжа а цу заман декхараш кхоачашдеш а. 1920-гІа шерашка керда йоазув наха юкъе даржаш хиннад, гІалгІай йоазонхой произведенеш кепаетта йолаяьй, къаман юкъе йоазув-дешар а Іилман кІоаргаленаш а тахка безам бола нах, къаьстта кагийбараш, денна алсам болаш хиннаб.

Ткъаь иттлагІча шерашка вай мехка коллективизаци яьржаш хиннай. Хъальяь яьннай кердача советски вахара лард. Заман декхарашка хъежжа, литература йоазонаш а хиннад: кердача заман саг кхевара лаьрхІа.

1944 шерага денз хъа 1956 шерага кхаччалца, Сталина репрессеш бахъан долаш гIалгIай йоазонхой говзаме йоазонаш де таро а бокъо хиннаяц. Нохч-ГIалгIай Республика метта оттаячул тIехъагIа, гIалгIай говзаме литература юха а дегIаенай.

XIараисторически ханага хъежжа хул йоазонхой произведеней тематика. Цхъабакъда, xIараговзамеча литература произведене ший керттерча уйланга диллача, бераш кхетамца кхедара, шоай Даъхе езаш, цун паргIато бахъан долаш шоай са дIадала кийча хургболаш, нахаца Iимерзо лелаеш, кхыча къаман ва, аьнна, хоарцо лелаергIаоцаш кхедара новкъостал ду.

Программа юкьейоагIа произведенеш берий ханага хъажжа я, чулоацам а, керттера уйла а дика кхетадергдолаш, хIаьта xIаракласе ГIалгIай багахбувцамах пайда эц.

V-XIклассашка дешархой кхетамца кхебара духъа, уж эхъаца-эздедаца, хознена лоархIамца кхебара духъа дола говзаме йоазонаш Iомаду. Цу классашка Iомаеш йола материал чоалхане яц, ший чулоацамга хъежжа, хIаьта идейни кхетам балара гIулакх лертгIа да цун.

XIаракласашка чуйоагIаш йола материал хронологичеки хъисапе луш я, дешархой литература исторех а литературеи вахари вIаший дувзаденна хиларах а кхетаргболаш. Цул совгIа, мехка истори а дикагIа йовзаргъя царна. Масала, Янднаькъан Дж. «Со зIамига волча хана» яхача стихотворене дешархошта хъагойт, хьалхарча замах гIалгIай вахар мишта хиннад, хIаьта Зязгнаькъан Б. «ГIуша-Хъажа» яха дувцар дийшача, берашта гучадоал, революце шерашка шоай кортамукъал, иразе, паргIата вахар бахъан долаш, гIалгIай, цаI санна, моастагIчоа духъальовттар.

V-VIIIклассашка говзамеча йоазонашца цхъана литературни теорех кхетам лу. Дешархоша керттера кхетаде дезаш дар да литература говзаме кхоллам хилар, цун мотт поэтически хилар. Литература теори дикагIа кхетаергъя дешархоша, говзамеча произведенешца цхъатарра Iомайойя.

XIаракласе литература чулоацамга а дешархой кхетамга а, цар дегIадара боарамга а хъежжа, тайп-тайпара хъехара накъаш леладе деза: хоза къоастадеш текст ешар, суртех, телевиденех, компютерах пайда эцар. Цул совгIа, дешархошка шоашка болх байта беа йоазонхоех а цар говзамеча йоазонех лаьца кхы а дукхагIа хоамаш лохаш.

V-VIII классашка теркам бе беза хоза кьоастадеш, кхетадеш шаьра дешара говзал лакхаяккхара. Из программой декхар кхоачаш динза даргдац, урокаш тIа а дешаш, цIагIарча дешара тIахьожамца кулгал а деш. Дешара техника тоаеш болх бе беза массане цхьана дешаш, юкъ-юкьера хоржаш дешаш, оттадаьча хаттара текстаца жоп луш, ишт. кх. дI.

Лакхерча классашкара дешархой керттерча дакъе кхетам болаш кийчбе беза ешаш йола произведенеш шоай лоIаме яшха, анализ е, керттера маIан а, уйла а гучадоахаш, цар мах бе.

V-VIII классашка мегаргда лоацца текстах а цун чулоацамах а шоашта хетар ала.

IX-XI классашка йоазонхочун вахара а кхоллама а никъ, цо айяь проблемаш тохкаш, хьехархочун урока керттера форма лекци хила йиш я. Иштта теоретически проблемаш е йоккха темаш Iомаеш, тIеххьара Iомадаьр чIоагIдара урок еш, Iомадаьр юха дагадохийташ лекцеца болх дIабахьа мегаргба.

Лекци толамаца тIаэцара аьттув баргба, нагахьа санна хIарадешархочоа лаьрхIа тIадуллараш луш, текста доакьош тохкаш, хьалха болх баь хуле. Лекце план луш, керттерча маIаных лаьца хаттараш оттадеш болх беш хуле, лекци дикагIа тIаэц дешархоша. Болх лекце формах беш хилча, дешархой хьинар а цар шоай лоIаме болх бар а вIаштIехьадаккха деза, царна дешачунца безам хургболаш.

Лакхерча классашка программа юкьейоагIа йоккхий эпически произведенеш. Уж дешархошка хьалххе а ешийта еза. Класе дешархошта произведени тахка а, цун чулоацамах а, турпалех а шоашта хетар ала ха деза.

Къаьстта теркам тIабахийта беза дешархоша шоай лоIаме беча балха, произведене доакьош, текста юкьера белгалъяха моттигаш тохкаш, план оттаеш, турпалый оамалех шоашта хетар оалаш, Iалама сурташ дийшачул тIехьагIа, уж каьхата тIа дахка хьожаш.

ХIаракласса лаьрхIа багах а йоазонца а де дезаш долча балхий тайпаш белгалдаьд программа тIа. Балха хIаратайпа, Iомаеча произведенеца айхха бувзам болаш, цун чулоацамга хьежжа хила деза. Хьехархо хадданза болх бе декхарийла ва дешархой багах ду къамаьл шаьрдеш, хIана аьлча, из йоазонца беш болча балха лард я.

V класса дешархоша дагахьа а йоазонца а де дезача балхий тайпаш:

Юмаяь текст, маІан кьoаcтадеш ешар, оаз нийса а оттаеш.

Дийшачун чулоацамах оттадаьча хаттарашта жоп телар.

Эпически йоккха тексташ доакьoшца екьар. ХІарадаькьах цІераш техкар. Планаш оттаяр.

Юдийшар дагахьа хьадувцар. Лоаца дувцар дІаяздар.

ДІаеннача темах ховлий-довзалий, берий иллеш, тхьуждаргаш хьакхоллар.

Шоаш леладаьчох дувцар оттадар.

Сурт дашхар а цох лаьца дувцар оттадар а.

Сурташи тексташи, сурташи вІаший дистар, дашхар.

V класса дешархошта ха дезар:

МоллагІа текст шаьра, хоза кьoстаеш Іоеша (хІараминота 75-80 дош а дешаш).

Шоаш йийшача произведеней цІераш а автораш а ха.

Дийшар юхахьадувца ха.

Говзаме литература керттера кхетамаш: литературни турпалхо, диалог, сюжет фуд хар, багахбувцамеи йоазони произведенеш кьoастае хар.

Дагахьа Юмаде дезар дагахьа ха.

Текста юкьера дистарашаи эпитеташи хьалаха ха.

VI класа дешархоша дагахъа а йоазонца а де дезача балхий тайпаш:

Чулоацама доккха дола дувцар доакъошта декъар, дувцара план оттаяр, доакъошта цѳераш тахкар.

Дийшачох къоаламашца е басарашца сурт дилла хар. Произведенеш маѳан кхетадеш ешар. Хаттарашта жоп дала хар. Дийшар хъадувцар а дѳаяздар а.

Іаламах, школах, дезалах, шоаш леладаъчох дувцар яздар.

Хъехархочо йийшача произведена текстаха изложение язъяр, шоаш леладаъчох лаъца сочинени язъяр.

VI класа дешархошта ха дезар:

Йоазонхой цѳераши, цар произведеней чулоацами, керттера уйлеи ха.

Багахбувцама жанраш йовза: кицахи кѳоанолгехи кхетам хилар.

Стихаш кхоллара наъкъаш, цар говзаме белгалонаш тахка ха.

Дагахъа Іомае белгалъяхъа стихотворенеш ха.

Моллагѳа текст шаъра, хоза къоастаеш еша (цхъан минутах 95- 100 дош дешар).

Ше дийшар кхоалагѳча юхъ тѳара юхахъадувца ха.

Керда дешаш дошлорга юкъера лаха а, уж къамаъла юкъе кхувла а ха.

VII класа дешархоша дагахъа а йоазонца а де дезача балхий тайпаш:

Говзама литература а Илма-публицистически а тексташ хоза къоастаеш ешар. МаӀане дешар. Хаттарашта жоп телар. Дийшар хьадувцар а дӀаяздар а. План оттаяр. Йомадечох корта бар, цох лаьца сочинени язъяр. Турпалхой оамалаш тахкар, характеристика оттаяр. Керда дешаш хьакъоастаде а дешлорг леладе а хар.

Шоаш белгалдаь а дӀаяздаь а дола керда дешаш къамаьла юкъекхахьа хар.

БӀаргадайна фильм, драматически постановка хьаювцар, из яшхар.

Иаламах, хьайбаех лаьца дувцараш оттадар, уж дӀаяздар.

Классах, школах, дезалах лаьца яздар.

Сурташ, музыкални кхолламаш дашхар.

VII класса дешархошта ха дезар:

Шаьра тексташ еша (масса тайпара дола йоазош, довзаш а ца довзаш а дараш) - минота 110-120 дош.

Йойийша эпически произведенеш, юхь хувцаш, хьаювца. Турпалхошта мах оттабеш, цар оамалаш тахка, сурт-сибат къоастаде. Бакъи харци турпалхой къоастабе, цар оамалаш яшха.

Шоаш дийша книжкаш лоацца хьадувца, керттера маӀан гучадаккха.

Дешлоргаца болх бе а цох пайда эца а.

8-ча класса дешархошка шоашка ешийта лу произведенеш:

1. Мерешкнаькъан Султан «ГӀалгӀа ва со», стихотворени.
2. Ведажнаькъан Ахьмад «Кхоллам»
3. Коазой Тимур «Наьсари Ачами», драматически поэма.

VIII класса дешархоша дагахъа а йоазонца а де дезача балхий тайпаш:

ГПалГай метта йола тексташ шаъра, хоза къоастаеш ешар. МоллагIа поэтически текст хоза къоастаеш еша хар, маIан кхетадеш, тохар оттадар.

Чулоацам кхетабе, хаттарашта нийса жоп дала хар. Хаттарашта луш дола жоп даържа хилар, чулоацам гучабоаккхаш хилар.

Дийшар дагахъа юхахъадувцар.

Турпалхой оамалаш ювца, харци бакъи турпалхой къоастабе хар. Керттера турпалхой къоастабар, цар сурт оттадар.

Тайп-тайпарарча произведений планаш увттаяр. Чоалхане текст доакъошта екъа хар.

Книжках, фильмах лаъца хъадувца а язде а хар.

Сурт дашха, керттердар белгалде, цох лаъца дувцар оттаде хар.

Мукъам кхетабе, музыкальни произведенех лаъца дувца а из къоастае а хар.

VIII класса дешархошта ха дезар:

Шаъра деша (минота 130-140 дош а дешаш).

Юмаяъча произведенеи автораш, кхолламий цIераш, цар турпалхой. Композице белгалонаш. Тема, керттера уйла къоастае.

Поэмах, повестах, дувцарах, цар жанрони белгалонех кхетам хилар.

Кхолламах лаъца, турпалхо вувцаш, ший вахарах лаъца сочинени язъе.

МоллагӀа чоалхане текст цхъане аларца дӀаязье (изложени). Дийша книжка е бӀаргадайна фильм дувцаш, цох лаьца язде, цун мах оттабеш, рецензи язье.

9-ча классера дешархошта шоашка ешийта лу произведенеш:

1. Зязгнакъан Бахъаудин «*Заирас дийцар*», дувцар.
2. Хамхой Ваха «*Сийна сарафан*», дувцар.
3. Чахкенакъан Капитон «*Саг йодаяри тоами*», дувцар.

IX класса дешархоша дагахъа а йоазонца а де дезача балхий тайпаш:

Шаьра а маӀан а долаш дешар.

Тайп-тайпара планаш увттае хар.

Хаттарашта лоацца а даьржа а жоп далар.

Дийшачох лаьца, керттера уйла гучайоаккхаш, сочинени язьяр.

Галамах, вахарах лаьца, сурт тохкаш, шоай лоӀаме сочинени язьяр.

Дийшар тохкаш, мах луш, рецензи, отзыв язье, хоам бе хар.

МоллагӀа кьоастаяьча темах лаьца дувцар оттадар.

Шоаш шоай лоӀаме дийшар юхахьадувца хар.

IX класса дешархошта ха дезар:

Шаъра, хоза къоастадеш, маӀан а кхетадеш, моллагӀа текст еша (минота 150-160 дош а дешаш).

Эпически, лирически, драматически кхолламаш къестаде.

Харци бакъи турпалхой къоастабе, цар оамалаш тахка.

Турпалхой сурт-сибаташ дахка, цар белгалонаш къоастае.

Тема, сюжет, керттера уйла къоастае, композиционни белгалонаш тахка.

10-ча классера дешархошта шоашка ешийта лу произведенеш:

1. Албакнаъкъан Джабраил «Даъхенна», «ВоагӀаргва со», стихотворенеш
2. ТӀоаршхой ИбраъхӀам «Дешархочунга», «ЦӀийоацачасалтечун алама хьалхашка», «Даъймехкага», стихотворенеш.
3. Дахкилгнаъкъан ИбраъхӀам «Шутар», «ДоттагӀал тассар», дувцараш.

X класса дешархоша дагахъаа йоазонца а де дезача балхий тайпаш:

Произведенеш хоза къоастаеш ешар.

Багах а йоазонца а деш долча къамаъла план отгаяр.

Хаттарашта жоп луш, текста чулоацам гучабаккхар.

Проблемни хьисапе йола сочиненеш язъяр.

Публицистически йоазоний конспект а план а оттаяр.

Литературни темах лаьца доклады реферати кийчъяр.

Дийша книжка, Ёаргадайна фильм е спектакль ювцаш, цун мах а оттабеш рецензи язъяр.

Х класса дешархошта ха дезар:

Йоазонхочо хъакхелла сурташ дагахъа кердадаккха.

Литературни текст, ший чулоацамга хъежжа, нийсатахка.

Литературни жанраш къоастае, цар белгалонаш тахка.

Текста керттера дог-уйла къоастае, нийса маІан де.

Турпалхой вІаший биста, цар оамалаш тахка.

Дийшар нийсакхетадеа цун мах бала а.

Йоазонхой вахара а кхоллама никъ бовза, цох лаьца дувца.

Произведенеш тІа ювцача заман керттера белгалонаш йовза.

Сюжет, композици, сурт-сибат къоастаде, белгалонаш ювца.

Йоазонхочун керттера стилистически белгалонаш йовза.

Литературно-критически статьяш тахка, къоастае.

ХІ класса дсшархоша дагахъа а йоазонца а де дезача балхий тайпаш:

Произведенеш хоза къоастаешІоешар.

Керда дешаши къамаъла доакъоши къоастадар, Юмадар.

Ший къамаъла план отгяр (лоацца а яржа а, багах а йоазонца а).

Хаттарашта лоацца а даържа а жоп ладар.

Говзаме, проблемни хъисапе, цѐналитературнимоттаболаш сочиненеш а лоацца йоазон кхолламе балхаш де хар.

Статьяш, очеркаш, рецензеш язье хар.

Литературни темах доклад яр, рефераташ кийчяр.

ХІ класса дешархошта ха дезар:

Произведенеш тохкаш, цар говзамеча чулоацамга хъежжа, нийса маІан кхетаде.

Турпалхой сурт-сибат дашха, бакъ-харц турпалхой къоастабе, уж тохкаш кхыча произведеней турпалхошца вІаший биста.

Произведений керттера а керттера йоаца а проблематика гучаяккха.

Йийшача произведене общественни лоархІам а керттера маІан а къоастаде.

Дийшача книжкахи, бІаргдайнача фильмахи е спектаклахи лаьца къамаъл де, царна мах оттабе.

Литературоведчески а критически статьяш нийса кхетае а цар чулоацам тахка а.

Литературни етапаши йоазонхой вахара а кхоллама а никъи.

ГІалгІай литература кхоллара а дегІадара а наькъаш. Багахбувцама лоархІам.

Произведене кхоллара исторически хъал, заман белгалонаш.

Юмаеча произведеней сюжет, композици, цар белгалонаш ха.

Говзаге гІирс кьоастабе, метта говзал гучаяккха.

ДЕШАРХОЙ СОЧИНЕНЕЙ МАХ БАРА БОАРАМ

ГІалгІай литература Іомадеш язъеча сочиненей мах хоадабеш, теркаме эца:

1. Темах дика кхетар, цун чулоацам кІоарга а нийсача кепара а хьатІаэцар; чулоацамга хъежа хиннача хІамашта, турпалхой гІулакхашта мах оттабе а маІан де а хар; тема кьоастаеш эша материал йоалаяр; юкъяра маІан де хар; цитаташ кхувла а уж дІанийсье а хар.

2. Сочиненей доакъош шоай боарамга а, маІанга а, бувзамга а диллача, шоайла цхъана доагІаш хилар.

3. Наъна метта говзамеча гІирсах пайда эцар, нийсача литературни меттаца язъе хар.

Сочиненешта ши мах бу; литература довзареи гІалгІай метта грамматика йовзареи.

Дешархошта литература довзара мах бар:

«5» оттаю кІоаргга тема а тохкаш, текст а кхыйола литературни материал тоъам болаш ховш хилар а гойташ, царех пайда а эцаш, юкъяра кертердар а ховш, уйлаш бувзамца нийса а чулоацамца йизза кхоачашхинна а йолаш, нийсача литературни меттаца язъяча сочиненешта.

«4» оттаю тоъал тема а тохкаш, текст а, эшаш йола кхыйола материал дика ховш хилар а гойташ, царех нийса пайда а эцаш, юкъяра кертердар а ховш, уйлаш бувзамца нийса а, чулоацамца йизза кхоачашхинна а йолаш, литературни меттаца язъяча сочиненешта. Чулоацамах цаІ-шиъ кьоастананза а къамаълаца ши-кхоъ кхоачам боацар а хила тарлу.

«3» оттаю тема кертерча дакъе нийса а тохкаш, жоп дизза а доацаш, чулоацамах цхъацца нийса йоаца моттигаш а нийслуш, кертердар кьоастане а ца ховш, уйлаш бувзам болаш нийсьяъ а йоацаш, йоазон къамаъл ховш хилар гойташ, диъ-пхиъ къамаъла гІалаташ а долаш язъяча сочиненешта.

«2» оттаю темаца ца йоагІаш, текст ца ховш хилар гучадоалаш, ший уйлаш йоазонца гучаяха ца ховш язъяча сочиненешта.

Дешархошта гІалгІай грамматика йовзара мах бар:

1. «5» оттаю:

- а) нагахъа санна, дешаш хержаш а предложенеш увттаеш а цхъаннел-шиннел совгІа гІалат деце;
- б) цаІ мара орфографически а е пунктуационни а гІалат деце.

2. «4» оттаю:

- а) нагахън санна, дешаш хержаш а предложенеш увттаеш а кхаъннел совгІа гІалат деце;
- б) шиннел совгІа орфографически а шиннел совгІа пунктуационни а гІалат ца хуле.

3.«3» оттаю:

- а) нагахъа сапна, дешаш хержаш а предложенеш увттаеш а пхеннел-ялхнел совгІа гІалат деце;
- б) цхъаннел совгІа орфографически ялхнел совгІа пунктуационни гІалат ца хуле.

4.«2» оттаю:

- а) нагахън санна, дешаш яздеш а предложенеш увттаеш а ворхІнега кхоачаш гІалаташ даъдале;
- б) кхойттанега кхоачаш орфографически а пунктуационни а (царех ворхІнега кхоачаш орфографически) гІалаташ даъдале.

5.«1» оттаю:

нагахъа санна «2» юллачул совгІа гІалаташ хуле.

Вай республика школашка болх беш болча хъехархоша пайда эца беза укх оценкай нормаех.

Д1акхетора каъхат.

Программа оттаяй 3 класса г1алг1ай мотт хъехара долча книжкага хъежжа. Книжка чулоацам оттабаъраш: Гагиев К.А., Котиева Н.Д., Оздоев Т.А. книжка тоа а даъ диазлаг1а 2013 шера Магас г1алара «Сердало» яхача издательство-184 оаг1ув.

Г1алг1ай метто, эрсий метто санна, метта 1илман дакъа а ший ма1анна а йоккха моттиг д1алоац. Цун дешарца а кхетамца а бераш кхедара доккха практически ма1ан да. Наъна метто юкъелоац дешархой патриотизма а, кхыча къамашца 1имерза а, эзди а хилара уйлашца кхетадеш кхедара маъхала таронаш.

Школе наъна мотт 1омабара кертера 1алошонаш я дешар дика ховш дешархой кийчбар, багах деча, йоазон а къамаълах а кхоачам болаш, пайда эца ховш уж кийчбар. Программа ФГОСаца ювзаяъ я. Из лаърх1а я к1ира 3 сахъат г1алаг1ай мотт хъехаш йолча учебни планаца кхоачашъе. Шера 102 сахъат хул.

Программа лерх1амаш да:

-дешархошта шоай наъна мотт безалургболча тайпара дешара болх дика оттабе;

- орфографехи, пунктуацехи, морфологехи, фонетикахи кхетам бала;

-метта 1илам 1омаде, г1алг1ай меттах бола кхетам шербар, к1оаргбар;

- г1алат ца деш йоазув де, сочинени, изложени язъе бераш 1омаде;

-дешара кхетам лакхбе, 1омадаъ ховр нийса д1аязде, ший уйлаш, шийна хетар, ховр дешархочо нийса д1аяздергдолаш говзал кхейар.

Программа чулоацам шера ба. Укх юкъе я фонетика, графика, йоазув, дешар, орфоэпи, орфографи, деша оттам. Урока чулоацама юкъе, тар ма лу, дешара а воспитательни лоарх1ам бола материалаш яхийтай. Уж дукхаг1ъяраш г1алг1ай багахбувцама юкъера, художественни произведенеш т1ара я. Книжка курс кхаъ разделах латт: шоллаг1ча классе дийшар кердааккхар (оазаш, алапаш, предложени, кертера, кертерза маъженаш), деша оттам, къамаъла доакъош.

Грамматика хъаькъехъа кхоачаш де деза декхараш:

1) оазех, алапех кхетам балар; 5) двзадена къамаъл шаърдар.

2) орфографически минимум лакхъяр; 6) кхоллама балхаш увттаде 1омабалар.

3) предложени кертера маъженаш йовзийтар;

РАБОЧАЯ ПРОГРАММА

Предмет :ингушский язык.

Классы : 3 «а»

Всего часов на изучение программы : 102 ч.

Количество часов в неделю : 3 ч.

Учитель : Мержоева М.М-Б.

Г1алг1ай мотт-102 сахъат (к1ира 3 сахъат) 3 класс.

Урока номер	Урока темаш	Ха		С 1 а х ь а т а ш			Ц1.болх
		План	Факт				
	1 четверть. Шоллаг1ча классе дийшар кердадаккхар.						
1	Мукъеи мукъазеи оазаш-алапаш.			1	Шоллаг1ча классе 1омодаър кердадаккхар.		
2	Дешдакъа.			1	Дешдакъа бокъонаш 1омаяр.		
3	Доккха алап.			1	Доккхий алапаш маца язду дувцар.		
4	Шола мукъаза оазаш-алапаш.			1	Шола мукъаза алапаш яздар бокъонаш хар.		
5	Шолха алапаш.			1	Шолха алапаш нийса яздар.		
6	Шола-шолха алапаш.			1	Шола-шолха алапаш нийса яздар а уж нийса д1аалар.		
7	Йиш хоадора хърак.			1	Йиш хоадо хъракаш нийса язъяр.Мотт шаъра бувцар.		
8	Диктант.			1	Диктанта кийчо яр.		
9	Г1алаташцара болх. Къоастора хъракаш.			1	Г1алаташцара болх бар.Бокъонаш ювцар.		
10.	Къоастора хъракаш нийса яздар.			1	Къоастора хъракаш язъяра бокъонаш 1омаяр.		
11-13	Й1аъхеи лоацеи мукъа оазаш.			3	Мукъа оазаш хувцаялар,дош хувцадалара бокъонаш 1омаяр.		
14	Шекон мукъа оазаш.			1	Шекон мукъа оазаш нийса хълаха хар.Бокъо 1омаяр.		
15	Дешт1ехъенаш.			1	Дешт1ехъенаш язъяра бокъонаш.		
16	Дешт1ехъенаш дешашца нийса язъяр.			1	Дешт1ехъенаш нийса язъяра бокъонаш.		
17	Сочинени.			1	Сочинени язъе кийча балар.		
18	Г1алаташцара болх. Гаргара дешаш.			1	Г1алаташцара болх бар.Бокъонаш ювцар.		

19	Х1амай белгалоний, дер гойтача дешай ц1ераш.		1	Къамаъла кертера маъженаш кердаяхар.		
20	Фу ду? Фу даъд? яхача хаттарашта жоп лу дешаш.		1	Хаттарашта жоп нийса далар хар.		
21	Мишта? Малаг1а? Хъан? Сен? яхача хаттарашта жоп лу дешаш.		1	Хаттарашта жоп луш дола дешаш предложене чу лаха 1омабалар.		
22	Х1амай, белгалоний дер гойтача дешай ц1ераш.		1	Бокъонаш 1ома хъаювцар,уж шаъра яр.		
23	Диктант.		1	Диктант язде кийча балар.		
24	Г1алаташцара болх. 1омадаър ч1оаг1дар.		1	Г1алаташцара болх.Еррига бокъонаш кердаяхар.		
25	Предложени.		1	Предложени цун белгалонаш ювцар.		
26	Предложени чакхйоалача сецара хъаракаш.		1	Предложени чакхйоалаш цунга хъжжа хъарак отгаъяр «!?.»		
27	Дувцареи, хаттареи, айдареи предложенеш.		1	Предложени тайпаш хар.		
28	Хаттара предложенеш.		1	Хаттара предложени ювцар.		
29	Айдара предложенеш.		1	Айдара предложени ювцар.		
30	Подлежащи.		1	Къамаъла маъженаш цар белгалонаш хар.		
31	Подлежащи хъалехаш упражненеш яр.		1	Подлежци нийса лаха хар.		
32	Сказуеми.		1	Сказуеми бокъонаш 1омаяр.		
33	Подлежащи сказуеми хъалехаш упражненеш яр.		1	Къамаъла доакъош нийса лаха хар.		
34	Карардар.		1	Бокъонаш 1ома ,из лаха хар.		
35	Изложени.		1	Изложени язъе кийчо яр.		
36	Г1алаташцара болх. Подлежащи, сказуеми, карардар.		1	Г1алаташцара болх хъабар.Бокъонаш хъаювцар.		
37	Кертера маъженаш.		1	Кертере маъженаш нийса лаха хар.		
38	Предложене кертерза маъженаш.		1	Кертера маъжений бокъонаш шаъра ювца хар.		
39-40	Предложенена юкърча дешай бувзам.		2	Дешай бувзам нийса тахкар.Шийна ховр ц1енача меттаца хъадувцар.		
41	Диктант.		1	Диктант язде кийчо яр.		
42	Г1алаташцара болх. 1омадаър ч1оаг1дар.		1	Г1алаташ тахкар ,царна анализ яр.1омадаър кердааккхар.		
	Деша оттам.					

43	Деша оттам. Цъха овла бола дешаш.			1	Деша оттам бовзийтар.Цъха овла бола дешаш лаха хар.		
44	Деша овла.			1	Гаргара дешаш лаха хар,овла къоастабе хар.		
45-46	Деша чаккхе.			2	Чаккхенаш нийса язъе 1омабалар.		
47	Диктант.			1	Диктанта кийчо яр.		
48	Г1алаташцара болх. Деша чаккхе хувцар.			1	Г1алаташ тоадар.Деша чаккхенаш язъе хар.		
49	Дешхълхе.			1	Дешхълхе. Бокъонаш керда яхар		
50	Дешхълхе дешашца нийса язъяр.			1	Дешхълхе дешашца нийса язъера бокъонаш 1омаяр		
51	Суффикс.			1	Суффикс нийса лаха хар.		
52	Суффиксай новкъосталца керда дешаш хъадар.			1	Керда дешаш хъакхоллаш суффиксаш т1тохар		
53	Деша оттам. Кердадаккхар.			1	Деша оттам нийса лаха хар		
54-55	Зовней къореи мукъаза оазаш дош кхоачалуча.			2	Оазаж хувца луш цар бокъонаш 1омаяр		
56	Сочинени.			1	Сочинени план оттаяр, из язъер		
57	Г1алаташцара болх. 1омадаър ч1оаг1дар.			1	Г1алаташ тоадар. 1омадаър кердадаккхар		
58	Шийна лаларча мукъазача оазашца увш йола мукъаза оаз «1».			1	«1» яха алап дешашца нийса яздар.Оазаш нийса д1аала хар.		
59	Йовш йола –р, -рг яха мукъаза оазаш.			1	Йовш йола оазаш нийса язъера 1омабалар.Бокъонаш 1омаяр.		
60	Диктант.			1	Диктант язде кийча балар.		
61	Г1алаташцара болх. Деша оттам.			1	Г1алаташ тоадар.Деша оттам лаха хар.		
	Къамаъла доакъош.						
62	Къамаъла доакъош. Юкъара кхетам.			1	Къамаъла доакъош кердадахар.Бокъонаш шаъръяр.		
63	Изложени.			1	Изложени план язъяр.Цун кийчо яр.		
64	Г1алаташцара болх. Къамаъла доакъош			1	Г1алаташ дашхар.Бокъонаш ювцар.Лаха хар.		
	Ц1ердош.						
65-66	Ц1ердош.Юкъара кхетам.			2	Ц1ердешай юкъара кхетам совбаккхар.		
67	Ц1ердешай таърахъашца хувцадалар.			1	Ц1ердешай таърахъаш нийса къоастаде хар.		

68	Диктант.			1	Диктант яздар.Бокьонаш ювцар.		
69	Г1алаташцара болх. 1омадаър ч1оаг1дар.			1	Г1алаташ тоадар.1омадаър дашхар		
70-71	Ц1ердешаш таърахъашца хувцадалар.			2	Ц1ердешай таърахъаш дувцар.		
72	Ц1ердешай классаш.			1	Ц1ердешай классаш кьоастаяр.		
73	Нах белгалбеча ц1ердешай классаш.			1	Ц1ердешай классаш нах мишта белгалбу.		
74	Кхыйола х1амаш белгалъеча ц1ердешай классаш.			1	Кхыйола х1амаш мишта белгаю.		
75-76	Кхыча дешашца дувцадаларах ц1ердешаш хувцадалар.			2	Ц1ердешаш мишта хувцалу,цар бокьонаш.		
77	Диктант.			1	Диктант яздар.		
78	Г1алаташцара болх. 1омадаър ч1оаг1дар.			1	Г1алаташцара болх бар.1омадаър кердадаккхар.		
79	Кхыча дешашца дувцадаларах ц1ердешаш хувцадалар.			1	Ц1ердешай хувцадалара бокьонаш 1оаяр.		
	Белгалдош.						
80	Белгалдош. Юкьара кхетам.			1	Белгалдош,цун кхетам .		
81	Белгалдешай ц1ердешашцара бувзам.			1	Белгалдешай бувзам мишта хул 1омабар.		
82-83	Ло1амеи ло1амзеи белгалдешаш			2	Белгалдешай тайпаш 1омадар.Бокьонаш 1оаяр.		
84	Сочинени «Б1аъсти».			1	Счинени план язъяр.		
85	Г1алаташцара болх. Ло1аме белгалдешаш хъахилар.			1	Г1алаташ тоадар.Ло1аме белгалдешай формаш хар.		
86-87	Белгалдешаш классашца хувцадалар.			2	Белгалдешай классаш 1оаяр,уж лаха хар.		
88	Диктант.			1	Бокьонаш ювцар.Диктант яздар.		
89	Г1алаташцара болх. Белгалдешаш таърахъашца хувцадалар.			1	Г1алаташ тоадар.Белгалдешай таърахъаш хъадувцар.		
90	Белгалдош. Кердадаккхар.			1	Белгалдешай хаттара жоп дала хар.Бокьонаш 1оаяр.		
	Хандош.						
91	Хандош. Юкьара кхетам.			1	Хандеша хаттараш дувцар.Хандош лаха хар.		
92	Хандош ханашца хувцадалар.			1	Хандеша ханаш 1оаяр.Уж лаха 1омабалар.		

93	Йола ха.			1	Йола ха цун хаттар дувцар.		
94-95	Хандеша яха ха.			2	Яха ха цун балгало ювцар.		
96	Хандеша йоаг1а ха.			1	Йоаг1а ха 1омаяр.Хаттара жоп далар.		
97-98	Хандеша йолеи, яхаи, йоаг1еи ханаш.			2	Еррига ханаш кердаяхар.Бокъонаш 1омаяр.		
99	Диктант.			1	Диктант яздар.		
100	Г1алаташцара болх. Хандош кердадаккхар.			1	Г1алаташт1ара болх бар.Хандош дувцар.		
	Дерригача шера 1омадаър кердадаккхар.						
101	Шола, шола-шолха алапаш.			1	Шола а шола-шолха а алапаш нийса яздар.		
102	Дош сехъадаккхар.			1	Дош нийса сехъадаккха 1омабалар.		
103	Шекон мукъа, мукъаза алапаш.			1	Шекон алапаш нийса яздар а бокъо ювцар.		
104	Деша оттам.			1	Деша оттам нийса лаха хар.		
105	Кертереи кертерзеи маъженаш.			1	Бокъонаш 1омаяр.Уж хъаювцар.		
106	Къамаъла доакъош.			1	Къамаъла доакъош нийса лаха хар.		

РАБОЧАЯ ПРОГРАММА

Предмет :ингушский язык.

Классы : 6 «а», «б».

Всего часов на изучение программы : 68 ч.

Количество часов в неделю : 2 ч.

Учитель : Мержоева М.М-Б.

2023-2024 учебный год

Грамматика 6 кл. 70 сахъат.

п\№	Урокий темаш	Сахъа- таш	Ха
.I.	Наъна меттах дола дош.	1	
1.	Наъна меттах дола дош.	1	
.II.	Кердадакхар.	7 + 2	
2.	Шолха алапаш.	1	
3.	Деша оттам, дешт1ехъе.	1	
.4.	Синонимаш, омонимаш, антонимаш.	1	
5.	Сочинени.	2	
6.	Цхъанкхийтта дешаш, Предл-и.	1	
7.	Яржанзеи яържаи предл-еш. Чоалхане предложенеш.	1	
8.	Ц1ердош, белгалдош.	1	
9.	Тахкара диктант.	1	
III.	Лексика.	2	
10.	Массане а пайда эца дешаш. Профессионални дешаш.	1	
.11.	Т1аййца дешаш, ширеи кердеи дешаш. Фразеологизмаш	1	
IV.	Морфологеи орфографии.		
	Къамаъла доакъоех бола кхетам кердабакхар.	1	
.12.	Къамаъла доакъоех бола кхетам.	1	
V.	Таърахъдош.	11 + 4	
13.	Таърахъдешах бола юкъара кхетам.	1	
.14.	Таърахъдешай формаш, тайпаш. Массали, декъара таърахъдешаш.	1	
15.	Изложени.	2	
16.	Гулдара, белгалза-массали таърахъдешаш.	1	
17.	Арг1ан таърахъдешаш.	1	
18.	Цхъалханеи, чоалханеи, оттамеи таърахъдешаш.	1	
19.	Массали таърахъдешай легар.	1	
20.	Сочинени.	2	
21.	Арг1ан таър., уж хъахилар, цар легар .	1	
.22.	Таърахъдешаш хъахилар, уж яздар а бокъонаш.	1	
23.	Таърахъдеша синт. г1улакх.	1	

.24.	Таьрахьдеша тохкам бар.	1	
25.	Тахкара диктант.	1	
VI.	Ц1ерметтдош.	14 + 2	
.26.	Ц1ерметтдош , цун синт. г1улакх.	1	
27.	Йовхый,т1адерзара ц1ерметтдешаш.	1	
28.	Т1аозара,т1аозара -т1адерзара ц1ерметтдешаш.	1	
29.	Изложени.	2	
30.	Гойтареи хаттареи ц1ерметтдешаш.	1	
31.	Кьоастамеи кьоастамзеи ц1ерметтдешаш.	1	
32.	Дацара ц1ерметтдешаш.	1	
33.	Йовхыйи т1аозареи ц1. йовхьаши цар легари.	1	
.34.	Т1адерзарейи т1аозара-т1адерзарейи ц1ерм. йовхьаши цар легари.	1	
35.	Гойтареи кьоастамеи ц1ерметтдешай легар.	1	
.36.	Хаттареи кьоастамзеи ц1ерметтдешай легар.	1	
37.	Дацара ц1ерметтдешай легар (цхьадолчар).	1	
38.	Ц1ерметтдеша тохкам бар.	2	
.39.	Диктант.	1	
VII.	Хандош.	19 + 1	
40.	Хандош,хандеша белгалза форма.	1	
41.	Хандеша йола ха,йоаг1а ха.	1	
42.	Хандеша яха ха.	1	
43.	Хандеша кепаш.	1	
44.	Цхьадола хандешаш таьр., кл. хувцадалар.	2	
45.	Хандеша соттамаш. Белгала соттам.	1	
.46.	Т1адожора, бехкама соттамаш.	1	
47.	Лара , хаттара соттамаш .	1	
.48.	Хандешашца дацардешаш (ца, ма), дацара белгалонаш (-ц,-ац,-за) нийса яздар.	1	
49.	Сочинени.	1	
50.	Хандеша спряжени.Хьалхара спр. .	1	
.51.	Шоллаг1а, кхоалаг1а спр.	1	
52.	Йиълаг1а спряжени.	1	
53.	Пхелаг1а спр. Нийса йоаца спр.	1	
54.	Г1он хандешаши цар спряженеши.	1	
55.	Чоалханеча хандешай хьахилари нийса яздари.	1	
56.	Хандеша тохкам бар.	2	
57.	Тахкара диктант.	1	

VIII.	Кедадаккхари ч1оаг1дари.	6	
.58.	Г1алг1ай лит-ни метта лоаттам. Фразеологизмаш.	1	
59.	Ц1ердешаш , белгалдешаш.	1	
.60.	Таьрахьдешаш , ц1ерметтдешаш .	1	
61.	Хандош.	1	
62.	Шера 1омадаьр кердадаккхар .	1	
.63.	Тахкара диктант.	1	

№	<u>Чулоацам</u>	Сахьат	Таьрахь
1	Багахбувцам	1	
2	Фаьра хьазилги, миша седкьей, лехьи	1	
3	Аьгий –Кхала йила лаьтта мишта ийцад	1	
4	Мифаши легендаши	1	
5	Шира дувцараш	1	
6	«Астаг1а Темар»	1	
7	«Астаг1а Темар»	1	
8	«Наьсар»	1	
9	«Наьсар»	1	
10	«Вайна аьла везац»	1	
11	«Инаркъ»	1	
12	Кицаш	1	
13	Кьахьегамах дола кицаш	1	
14	Дешарах а хьаькьалах а дола кицаш	1	
15	Тайп-тайпара кицаш	1	
16	Чакхийев Капитон «Сийле хийла»	1	
17	Горчханов 1исай 1аьла	1	
18	Мальсагов Кураза Зоврбик	1	

19	Муталиев Хъаж-Бийкар «Барт эглар»	1	
20	«Бекарги боргали»	1	
21	Озиев Салман «Эздели гложали»	1	
22	Стихаш хъакхоллар	1	
23	Яндиев Джамалда «Фийг» «Форда тла мух баълча»	1	
24	Классал арахъара дешар «Милиционер»	1	
25- 27	Чахкиев Саид «Тлехъара дош»	3	
28	Озиев Салман «Лоаман йо1»	1	
29- 32	Плиев Махъмад-Саид «Этии Вутии»	4	
33- 34	Сочинени	2	
35	Дувцарахи повестахи	1	
36	Муталиев Хъаж-Бийкар «Аратекхаб блехал»	1	
37	«Даъхе»	1	
38	«Нигат да са»	1	
39- 41	Базоркин Идрис «Сай»	3	
42	Осмиев Хъамзат «Блаъстан луйре» «Пейзаж»	1	
43	«Саго юта лар»	1	
44	«Попа хи»	1	
45	«Ахархочун кулгаш»	1	
46- 47	Ведзижев Ахъмад «Белхий»	2	
48- 49	Сочинени	2	
50- 51	Зязиков Бахъаудин «Гложа дегаш»	2	

52	Плиев Амир «Са мохк»	1	
53	Озиев Салман «Декъа эздел»	1	
54	«Къаъна борз Хъажи-ц1а яхар»	1	
55	«Хъарп»	1	
56	Муталиев Хъаж-Бийкар «Кулгаши б1аргаши»	1	
57	«Маймали б1аргасиноши»	1	
58-60	Шадиев Султан «Тачанка йодаяр»	3	
61	Гагиев Гирихан «Хъе д1авекъа»	1	
62-64	Зязиков Бахъаудин «Нани»	3	
65	Озиев Салман «Аьсет-халкъа йо1»	1	
66	Бериханов Дж. «Милиционер»	1	
67-69	Хашагульгов 1аъла «Фу ховли, фу довзали»	3	
70	«Борзи ж1алии» (фаьлг)	1	

8 «б» класс

Г1алг1ай грамматика.

Всего часов на изучение программы : 68 ч.

Количество часов в неделю : 2 ч.

Учитель : Мержоева М.М-Б.

2023-2024 учебный год

Кхетадайтара каьхат.

бклассе г1алг1ай метта грамматика программах деррига 68 сахьат да. К1ира шин сахьата лаьрх1а ба болх. Тахкара балхашта лаьрх1а 6 сахьат да. Кхоллама балхаш 8 сахьат. Резерв 2 сахьат.

1омадаьр кердадаккхара 3 сахьат да. Д1ахо болх бу морфологи яхача разделах. Болх бу И.А. Оздоеви Р.И. Оздоеви редакцех долча учебникаца.

№	Урока тема	Ц1аг1ара болх	Керда дешаш	Сахьат	Таьрахь
1	Наьна меттах дола дош.	§ 1, упр.№ 3	Анайист, анаюх я - горизонт	1	
2	Фонетика.	§ 2, упр.№ 7	Ч1оже (наш) - ущелье, гечув (гечош) да - отмель,брод	1	
3	Цхьанкхийтта дешаши предложенеш.	§3,упр.11	г1айре (наш) я - остров	1	
4	Предложене маьженаш. Яржанзеи яьржаи предложенеш.	§ 4-5, упр.№ 17	Къухь (къовхаш)да - лесная поляна,	1	
5	Цхьалханеи чоалханеи предложенеш. Предложене синтаксически тохкам.	§6-7, упр.№ 23	Малхбоале я - восток, малхбузе я - запад	1	
6	Тохкама диктант.	§7кердаяккха		1	
	Лексика.				
7	V классе1омадаьр кердадаккхар	§8, упр.№ 27	Ор (аш) да - ров, аьли (еш) да - овраг, босе (наш) я - склон горы, холма	1	
8	Г1алг1ай литературни метта лоаттам.	§ 9, «Са даь-нана» яхаш корта болаш дувцар оттаде	Г1умке (ий) ва - кумык, г1аьбарте (ий) ва - кабардинец	1	
9	Бокьонца дола г1алг1ай дешаши т1аййца дешаши.	§10, упр.№ 37	Къарше (ий) ва - карачаевец, нег1е (ий) ва - ногаец	1	

10-11	Сочинени.	1омадаьр кердадаккха		2	
12	Къаьна дешаши керда дешаши. Даиман цхьана лела дешаш.	§11-12, упр.№ 43	Г1аьлинг (аш) да - тюльпан, г1иринг (аш) я - боярышник,б1ил-весть о военной помощи.	1	
13	Керда дешаш хьадар.	§13, упр.№ 51	Дак (аш) я - ива, дакх (аш) я - береза, даьг1е (наш) я - пастбище	1	

14	Дешхълхенаш язъяра бокъонаш.	§14, упр.№ 55	Дийхк (аш) я – сосна, зийболг (аш) да - фиалка	1	
15	Шийх кхы дош хъахулаш йола лард.	§15, упр.58		1	
16	Керда дешаш хъадеш йола суффиксаш. Керда дешаш хъадара наькъаш.	§16-17, упр.№ 63	Балкъазар (аш) я – крот, вирб1арз (аш) я - мул	1	
17	Чоалханеи лоацдаь чоалханеи дешаш.	§18, упр.№ 70	Даца устаг1а ба -жертвенный баран, куни (еш) я - кролик	1	
18	Тохкама диктант.	Упр.№ 71		1	
	Морфологи				
19	Ц1ердош. V классе 1омадаьр кердадаккхар.	§19, упр.№ 74	Маккхал (аш) да – коршун, нал (аш) б,д - кабан	1	
20	Ц1ердешай легараш.	§ 20, упр.№ 88	М1амишк (аш) б,д – тонкорунная овца, амат (аш) д,д – образ, облик	1	
21	Ц1ердешай керттера суффиксаш язъяра бокъонаш. Дацардош ца ц1ердешашца яздара бокъонаш.	§ 21-22, упр.№ 106	Аьлдит (аш) д,д – кляуза, сплетня, вас (аш) я,я – обида, г1ийбат (аш) д,д – клевета, наговор	1	
22-23	Изложени	Ц1ердош кердадаккха		2	
24	Ц1ердеша морфологически тохкам.	§23, упр.№ 112	Дух (даххаш) д,д – подол, д1а1инг (аш) д,д - икота	1	
	Белгалдош.				
25	Белгалдош. V классе 1омадаьр кердадаккхар.	§24 упр.№ 122	Кетарло (наш) я,я – хитрость, уловка, сутарал я - алчность	1	
26	Мишталлии, относительнии, т1аозареи белгалдешаш.	§25-27, упр.№ 130	Чоалх (аш) я,я – куча, ворох, хлам,	1	
	Белалдешай легар. Относителни а т1аозара а белгалдешаши ц1ердешай доала дожари.	§28-29, упр.141	1индарг1а (ш) я,я - тень	1	
27	Белгалдешай суффиксаш.	§28-30 упр.№ 149	Алапи (еш) д,д – зарплата, гуллам (аш) б,б – сходка, собрание	1	

28	Чоалхане мишталли белдалдешай яздара бокъонаш.Белгалдеша морфологически тохкам.	§31-32, упр.№ 152	Г1аьр (-аш) я,я – банда, г1аьрхо я,ва – бандит, грабитель	1	
29	Тохкама диктант.	§31-32кердаяха		1	
	Таьрахьдош.				
30	Таьрахьдешах бола юкъара кхетам.	§33, упр.№ 157	Г1елал я – гнет, насилие, кхадж (-амаш) б,д - жребий	1	
31	Массали таьрахьдешай легар.	§34, упр.№ 161	Мулк (-аш) я,я – имущество, состояние, соалор (-аш)д,д - куница	1	
32	Арг1ан таьрахьдешаш	§35, упр.№ 166	Пхьаг1ат (-аш) б,б – размах (расстояние между вытянутыми в ширину руками)	1	
33	Ло1амеи ло1амзеи таьрахьдешаш	§36, упр.№ 170	Бозбуьча (-аш) в,б – фокусник, пелхьа (ш) в,б - акробат	1	
34	Массали таьрахьдешай легараш.	§37, упр.№ 173	Жуккарг (-аш) в,б – шут, клоун, Бага (-ш) б,д – смолистый корень сосны, лучина	1	
35	Арг1ан таьрахьдешай легар	§38, упр.№ 183	Бохк (-араш) б,д – подпруга, г1удалкх (аш) я,я – повозка, телега	1	
36	Таьрахьдешай яздара бокъонаш Таьрахьдешай морфологически тохкам..	§39-41, упр.№ 188	Талс (-аш) д,д – переметная сумка, сувсахк (-аш) б,д - кит	1	
37	Тохкама диктант.	Таьрахьдош кердадаккха		1	
	Ц1ерметтдош.				
38	Ц1ерметтдешах бола юкъара кхетам.	§42, упр.№ 196	Сувсахкаговр (-аш) я,я – морж, бирнал (аш) б,д - носорог	1	

39	Йовхый ц1ерметтдешаш.	§43, упр.№ 200	Чхьаг1алкх (-аш) я,я – шакал, уст (шерч) б,д – вол,ц1арац1ура-рычаг для подъема грузов	1	
40	Т1адерзара ц1ерметтдешаш.	§44, упр.№ 206	Ферх (-аш) д,д – леопард, барс, хишк (-аш) д,д - выдра	1	
41	Т1аозареи т1аозара-т1адерзарей ц1ерметтдешаш.	§45, упр.№ 210	Хьаьлий да – дойные коровы, маг1алди д - сорняк	1	

42-43	Изложени.	1омадаър кердадаккха		2	
44	Гойтара ц1ерметтдешаш.	§46, упр.№ 215	Миха (-ш) я,я – тополь,ширткъя (-аш) д,д - ласка	1	
45	Хаттара ц1ерметтдешаш.	§47, упр.№ 217	Эмалк (-аш) я,я – необъезженный конья. мустанг	1	
46	Къоастама ц1ерметтдешаш.	§48, упр.№ 221	Варбаст (-аш) я,я – молот, г1орг1аст (-аш) б,д - рашпиль	1	
47	Къоастамза ц1ерметтдешаш.	§49, упр.№ 223	Догго (-ш) я,я – топорище, д1ам (-аш) д,д - зубило	1	
48	Дацара ц1ерметтдешаш.	§50, упр.№ 225	Макха (-ш) б,д – борона, фаттан (-аш) я,я рубанок	1	
49	Тохкама диктант.	§43-50 кердаяха		1	
50	Ц1ерметтдешай морфологически тохкам.	§51, «Са Даъхе» яхаш корта болаш дувцар оттаде.	Чхьонкар (-аш) я,я – булава, ч1ий (-наш) б,д - челнок	1	
	Хандош				
51	Хандешах бола юкъара кхетам.	§52, упр.№ 232	Баъчча (-наш) в,б – вождь, бустам (-аш) б,д – газырь, мерка для пороха	1	
52	Хандеша белгалза форма. Хандеша классашцеи таърахъашцеи хувцадалар	§52, упр.№ 234	Б1ег1инга кий (-наш) я,я – войлочная стеганная шапка, б1у б - войско	1	
53	Хандеша ханаш.Йола ха.	§53-54, упр.№ 239	Гебаг1а (-ш) я,я – штык, гила б - скакун	1	
54	Хандеша йоаг1а ха.Хандеша яха ха.	§55-56,246	Г1ург1ажа-лебедь, чхъаг1алкхаш-шакал.	1	
55	Кхычунга доалеи ца доалеи хандешаш.	§57, упр.№ 253	Г1аг1а (-ш) д,д – кольчуга, г1алаш д - латы	1	
56	Хандеша соттамаш.	§58, упр.№ 256	Г1ап (-аш) я,я – 1.патронтаж; 2.крепостная стена	1	
57	Хандеша кепаш.	§59, упр.№ 261	Г1ашло (й) в,б – пехотинец, дошло (й) в,б - кавалерист	1	
58	Хандешай спряжени.	§60, упр.№ 264	Мажар (аш) я,я мажара топ (-аш) я,я – венгерское ружье	1	
59-60	Сочинени « Дошо чкъаъра лоацаре фу дехаргдар аз цунгара?»	Хандош кердадаккха		2	

61	Г1он хандешаши цар спряжени.	§61, упр.№ 266	Моакхаза топ(-аш) я,я - кремневое ружье, хумпар (-аш) я,я - кобура	1	
62	Чоалханеча хандешай хьахилари цар спряжени.	§62, упр.№ 270	Чаккхам (-аш) я,я - затвор ружейный, ц1ет (-аш) д,д - добыча, вещи, оружие, захваченное у врага	1	
63	Хандешашца дацардешаши дацара белгалонаши яздар.	§63, упр.№ 273	Алкхашк (-аш) я,я - скворец, з1окаргали (-еш) я,я - пеликан	1	
64	Предложене чу хандеша г1улакх.	§64, упр.№ 276	Вампал-котам (-аш) я,я - страус, тушолкотам (-аш) я,я - удоод	1	
65	Хандеша морфологически тохкам.	§65, упр.№ 279	Дистб1аралелхарг (-аш) я,я - попугай, бекарг (-аш) я,я - кукушка	1	
66	Тохкама диктант.	Хандош кердадаккха		1	
67	V 1 классе 1омадаър кердадаккхар.	§66,упр.280		1	
68	Дерригача шера 1омадаър кердадаккхар.	Упр.№ 271, 280, 292		1	

РАБОЧАЯ ПРОГРАММА

Предмет :ингушская литература

Класс : 8 «б»

Всего часов на изучение программы : 68 ч.

Количество часов в неделю : 2 ч.

Учитель : Мержоева М.М-Б.

2023-2024 учебный год

8-г1а класс г1алг1ай литература. К1ира 2 сахъат. (68с.)

№	Тема	Урока тайпа	Сахъ ат.	Таърахъ.	Урока лоарх1ам.	Кхоа чам.	Дош лорг	Ц1аг 1ара болх
1	Деша говзал.		1		Деша говзал гучайоаккхаш хоам бар, наъна меттацара безам совбаккхар.			Оаг1. 3-6 хатт.
2	Г1алг1ай багахбувцам. «Мочкъах дола или»	Керда тема хъехар	1		Г1алг1ай багахбувцамах бола кхетам балар,турпала иллей чулоацам бовзийтар; Къаман сий долча к1антий сий лакха лоаттаде 1омабар ;нийса , кхетадеш дешара навыкаш дег1айоалаяр			Оаг1. 7-8 йоаз.б.
3	«Тиркаца вахаш хиннача Аьдий Сурхохи Аьла Мусостахи дола или»	Керда тема хъехар	1		Цу илле чулоацам бовзийтар ; нравственни кхетам балар;шаъра дешара навыкаш дег1айоалаяр			Оаг1. 8-12 цхъа дакъа 1омаде
4	Турпала илlesh. Кицаш.	Кердадаккхар	1		Багахбувцамах 1омадаър кердадаккхар; нравственни кхетам балар;кхетадеш дешара навыкаш кхеяр .			Оаг1.13-16 хатт.
5	Сочинени	Дувзаденна къамаъл шаърдара	1		Дешархой дувзаденна къамаъл шаърдар			Иллешд еша

		урок							
6	Коазой Нурдин «Тхаба-Ерд»	Керда тема хъехар	1			Коазой Нурдин «Тхаба-Ерд» деша, Даьхенцара безам совбаккхар.	Хьокха ма пособи .		Оаг1.17 хатт.
7	Озанаькъан Салман «Наьсар»	Керда тема хъехар	1			Озанаькъан Салман «Наьсар» яха стихотворени ешар, наьна меттацара безам совбаккхар.			Оаг1. 18 дагахьа
8	Чахкенаькъан Саид «ЗязиковИдрис; тешамцеи бакьдолчунцеи	Керда тема хъехар	1			Чахкиев С. вахара никъ а цу очерка чулоацам а бовзийтарле-та; нийса, кхетадеш дешара навькаш дег1айоалаяр .			Оаг1. 19-25 йоазон болх
9	Классал арахьара дешар. Мерешкнаькъан Султан «Г1алг1а ва со»	Керда тема хъехар	1			Мерешкнаькъан Султан «Г1алг1а ва со» яха стихотворени ешар, Даьхенцара безам совбаккхар			Оаг1.287 хаттара ш
10	Карпеев И. «Г1алг1ай дошлой полк»	Керда тема 1омаери из ч1оаг1ьяри	1			Цу дувцара чулоацам бовзийтар де-та; Даьхенцара безам кхебар ;нийса ,кхетадеш дешара навькаш шаьръяр .	книжка ш		Оаг1.25-28 хатт.
11-12	Боканаькъан Ахьмад	Керда тема хъехар	2			Боков А. вахара никъ а цу очерка Ид.чулоацам а			Оаг1. 28-47 хатт.

	«Тоаркхо-Хъажа»					бовзийтар де-та ;кхетадеш дешара навыкаш дег1айоалаяр .			
13	Овшнаькъан Махьмад «Даьйнаькъаш»	Керда тема хьехар	1			Аушев М. вахара никъ а цу поэмайI д. чулоацам а бовзийтар де-та;Даьйнаькъацара безам кхебар ; шаьра дешара навыкаш лакхьяр .			Оаг1.48 чул.
14-15	Боазарнаькъан Муртаза Идрис «Моакхаза тепча»	Керда тема хьехар	2			Базоркин И. Биографи а цу дувцара I д. чулоацам а бовзийтар де-та;Даьхенцара безам кхебар ;кхетадеш дешара навыкаш лакхьяр .			Оаг1. 55-66 хатт.
16-17	Сочинени «Маьрша вахар лорадар»	Дувзаденна къамаьл шаьрдара урок	2			Дешархой дувзаденна къамаьл шаьрдар			Дувцара шдеша
18	Озанаькъан Исма1алий Салман «Хозал ,дикал», «Вахар»	Керда тема хьехар	1			Озиев С. вахар никъ а цу стихотворене чулоацам а бовзийтар де-та; шаьра ,къоас-тадеш дешара навыкаш кхеяр .			Оаг1. 67 даг.
19	«Шин з1амигача саго баь барт»	Керда тема 1омаяр	1			«Шин з1амигача саго баь барт» яха произведени ешар,	Таблиц аш книжка		Оаг1. 68 чул.

						кхетадеш дешара навыкаш лакхъяр .	ш		
20-21	БоканакъанХам еАхьмад «Тиша ц1а»	Керда тема хъехар	2			Боков А. вахара никъ а "Тиша ц1а" яхача поведа I- IV д. чулоацам бовзийтар де-та ; патриотически кхетам балар;кхетадеш дешара навыкаш дег1айоалаяр .			Оар1. 90-117 чул
22	«Тиша ц1а»	Керда тема хъехар	1			Боков А. вахара никъ а "Тиша ц1а" яхача поведа I- IV д. чулоацам бовзийтар де-та ; патриотически кхетам балар;кхетадеш дешара навыкаш дег1айоалаяр .			Оар1. 72-100 чул
23-24	Классал арахъара дешар. ВедажнакъанАх ьмад «Кхоллам»	Керда тема хъехар	2			Ведажнакъан Ахьмад « Кхоллам» яха дувцар дешар, Кхетадеш дешара навыкаш дег1айоалаяр .			Оар1.251 -267
25	ЗаьзгнакъанХьу сена Бахьяудин «Эг1азал»	Керда тема хъехар	1			Цу дувцара чулоацам бовзийтар ;патриотически кхетам балара де-та;нийса , кхетадеш дешара навыкаш лакхъяр .	Хьокха ма таблиц аш, пособи .		Оар1. 101
26	«Г1уша –	Керда тема	1			Зязиков Б. вахара никъ а уqx			Оар1.112 -118чул

	Хъажа»	хъехар				дувцара чулоацам а бовзийтарде-та; патриотически кхетам балар ;кхетадеш дешара навыкаш кхейр .			
27-28	Заъзгнакъан Хъусена Бахъаудин «Ваъча юрта»	Керда тема хъехар	2			Цу дувцара чулоацам бовзийтар ;патриотически кхетам балара де-та;нийса , кхетадеш дешара навыкаш лакхъяр .			Оар1. 107-111
29	Осминакъан Сосе Хъамзат «Т1абенача дажко к1алхарбар»	Керда тема хъехар	1			Осмиев Хъ. Вахара никъ а цу дувцара чулоацам а бовзийтар де-та ;нравственни кхетам балара; кхетадеш дешара навыкаш кхейр .			Оар1.119 -124ул
30	Янднакъан Хамарзий Жамалда «Т1ом хъеберашка»	Керда тема хъехар	1			Яндиев Дж. Вахара никъ а цу стихотворене чулоацам а бовзийтар де-та; шаъра, къоастадеш дешара навыкаш кхейр .			Оар1. 125
31	Янднакъан Хамарзий Жамалда «Наънага»	Керда тема хъехар	1			Цу стихотворене чулоацам бовзийтар де-та ;патриотически кхетам балар ; шаъра, Дешара навыкаш лакхъяр .			Оар1.126

32	Янднаькъан Хамарзий Жамалда «Малхара каша», «Бага»	Керда тема хьехар	1			цу стихай чулоацам а вай даьй хьалха хинна хала вахар а довзийтар де-та ; къаман истори к1оаргаг1а довзийтар ;шаьра дешара навькаш дег1айоалаяр .	Хьокха ма пособи		Оаг1.127 даг.
33	Янднаькъан Хамарзий Жамалда «Масийлахь ва», «Б1аьсти»	Керда тема хьехар	1			Цу стихотворене чулоацам бовзийтар ; 1аламцара безам кхебар ;шаьра, къоастадеш дешара навькаш дег1айоалаяр .			Оаг1.129 -130 дагахьа
34-35	Сочинени «Даьй вахар декадаьр»	Дувзденна къамаьл шаьрдар	2			Дешархой дувзаденна къамаьл шаьрдар			Стихаш еша
36	Мута1алнаькъан ШовхалаХьаж-Бийкар «Яхь»	Керда тема хьехар	1			Цу стихотворене чулоацам бовзийтар ;нравственни кхетам балар де-та ;шаьра, къоастадеш дешара навькаш лакхьяр .			Оаг1.131 хат
37	Мута1алнаькъан ШовхалаХьаж-Бийкар «Д1айха кулгаш», А.С.Пушкин «1ан сайре»	Керда тема хьехар	1			Цу поэмай чулоацам бовзийтар; къахьегача наьхасий де 1омабар;шаьра , къоастадеш дешара навькаш кхеяр .			Оаг1.132 хат

38-39	ЧахкенаъкъанИдриса Саид «Ц1ерага маъре яхар»	Керда тема хъехар	2			Чахкиев С. вахара никъ а цу дувцара I д. чулоацам а бовзийтар дешархошта;нийса ,кхетадеш дешара навыкаш дег1айоалаяр .			Оар1.139 -158чул
40	«Ц1ерага маъре яхар»	Керда тема хъехар	1			Чахкиев С. вахара никъ а цу дувцара I д. чулоацам а бовзийтар де-та;нийса ,кхетадеш дешара навыкаш дег1айоалаяр .	Книжкаш,		
41	«Б1аргий хих биза кад»	Керда тема хъехар	1			Цу драм.поэмай I д. чулоацам бовзийтар де-та; даъй вахар к1оаргаг1а довзийтар ; шаъра,къоастадеш дешара навыкаш лакхъяр .			Оар1.159 -190хат
42	ЧопанаъкъанАхьмад «Г1алг1ай мотт»	Керда тема хъехар	1			Йоазонхочун вахара никъ а цу стихай чулоацам а бовзийтар де-та; Даъхенцара безам кхебар ; шаъра дешара навыкаш лакхъяр .			Оар1. 193даг.
43	Тимурзнаъкъан Б. «Барттайна дезал»	Керда тема хъехар	1			Йоазонхочун вахара никъ а цу стихай чулоацам а бовзийтар де-та; Даъхенцара безам			Оар1. 194 анализ

						кхебар ; шаъра дешара навыкаш лакхъяр .			
44	Угурчнакъан А-Г. «Г1алг1ай», «Г1елал».	Керда тема хъехар	1			Угурчиев А-Г. вахара никъ а цу стихотворене чулоацам а бовзийтар де- та ;Даъймехкацара безам кхебар;шаъра дешара навыкаш дег1айоалаяр			Оар1.195-197чул
45	Угурчиев А-Г. «Хьо д1авахар»	Йоазув шаърдар	1						Оар1.199 хат
46-47	ЭгинакъанХъам ид «Ялата коана»	Керда тема хъехар	2			ЭгиевХъ. Вахара никъ а цу дувцара чулоацам а бовзийтар де-та; нийса ,кхетадеш дешара навыкаш дег1айоалаяр .			Оар1.201-213чул
48-49	Сочинени	Дувзденна къамаъл шаърдар	2			Дешархо дувзденна къамаъл шаърдар			Дувцара шдеша
50	Ведажнакъан Абабукара Ахъмад «Дикал-низ»	Керда тема хъехар	1			Ведзижев А. вахар аникъ а цу дувцара чулоацам а бовзийтар де-та; нравственни кхетам балар; ниаса,кхетадеш дешара навыкаш лакхъяр			Оар1.214 чул
51	Классал арахъара дешар. Езаенна стих ешар	Керда тема хъехар	1			Езаенна стих ешар, наъна меттацара безам совбаккхар.			

52	Чахкенаькъан Османа Капитон «Даьхен 1уйре»	Керда тема хьехар	1			Чахкиев К. вахара никъ а цу стихай чулоацам а бовзийтар де-та; Даьхенцара безам кхембар ; шаьра дешара навькаш лакхьяр .			Оар1.221 дагахьа
53	«Ека, са стих», «Кьонахчо даьй сий доадергдац»	Керда тема хьехар	1			стихай чулоацам а бовзийтар де-та; Даьхенцара безам кхембар ; шаьра дешара навькаш лакхьяр .			Оар1.223 дагахьа
54	Албакнаькъан Мурца1алий Жабраил «Сай иллега»	Керда тема хьехар	1			Йоазонхочун вахара никъ а цу стихай чулоацам а бовзийтар де-та; Даьхенцара безам кхембар ; шаьра дешара навькаш лакхьяр .	Хьокха ма табли цащ.		Оар1.225 хатт.
55	«Даьхенга», «Ва тха ноаной»	Керда тема хьехар	1			Укх стихотворене чулоацам бовзийтар де-та; даьй хоза оамалаш, г1улакхаш к1оар-гаг1а довзийтар; шаьра дешара навькаш кхембар .			Оар1.226 даг.
56	«Доттаг1ашка»,	Керда тема хьехар	1			Укх стихотворене чулоацам бовзийтар де-та; даьй хоза оамалаш, г1улакхаш к1оар-гаг1а довзийтар; шаьра дешара навькаш кхембар .	Таблиц аш		Оар1.227 хатт.
57	«Кьонгаш	Керда тема	1			Укх стихотворене чулоацам			Оар1.228 даг

	кхийна ц1аг1ара болхаш»	хъехар				бовзийтар де-та; даьй хоза оамалаш,г1улакхаш к1оаргаг1а довзийтар; шаьра дешар.			
58	Вешкарнаькъан Султана Мухьмад. «Г1алг1ай мотт», «Ва, г1алг1ай»	Керда тема хъехар	1			Вышегуров М. вахара никъ а цу стихотворене чулоацам а бовзийтар де-та ;меттацара безам кхебар;шаьра дешара навькаш кхеяр .			Оар1.230 хат
59	1арчакхнаькъан Яххьй Сали «Йо1ои з1амигача сагои дийца а зоахалол»,	Керда тема хъехар	1			Йоазонхочун вахара никъ а цу стихай чулоацам а бовзийтар де-та; Даьхенцара безам кхебар ; шаьра дешара навькаш лакхьяр .			Оар1.233 хатт.
60	«Г1алг1айченах»	Керда тема хъехар	1			Ц устихотворене чулоацам бовзийтар ; нравственни кхетам балар ;шаьра,къоастадеш дешара навькаш кхеяр .	Хьокха ма таблиц аш.		Оар1.234
61	Бериханнаькъан Жарапа Жабраил «Даьй г1алаш»,	Керда тема хъехар	1			Бериханов Дж. вахараникъ а укх стихотворене чулоацам а бовзийтар де-та ;Даьй-Мехкацара безам кхебар;шаьра дешара навькаш лакхьяр .			Оар1.235 дагахьа

62	«Халкъага»	Керда тема хъехар	1			Стихотворене чулоацам бовзийтарде-та; нравственни Кхетам балар ;шаъра,къоададеш дешара навикаш лакхъяр .			Оаг1.236 хатт.
63	«Тамаш ю аз», «Г1алг1ай мотт»	Керда тема хъехар	1			Стихотворене чулоацам бовзийтар де-та; нравственни Кхетам балар; шаъра,къоададеш дешара навикаш лакхъяр .			Оаг1.237 дагахъа
64	Пхъилекъонгий 1абазбика Амир «Г1алг1айченга»	Керда тема хъехар	1						239оаг ув
65	«Лоаман сурташ»	Керда тема хъехар	1			Стихотворене чулоацам бовзийтар де-та; нравственни Кхетам балар;шаъра,къоададеш дешара навикаш лакхъяр .			
66	Горчханнакъан Хасолта Бадрудин «Анзор»	Керда тема хъехар	1			Горчханнакъан Хасолта Бадрудин «Анзор» яха дувцар дешар, чулоацам тахкар, къоададеш дешара навикаш лакхъяр	Таблиц аш, карточ каш.		Оаг1ув 242
67 68	Классал арахъара дешар. Коазой Тимур «Наъсари	Керда тема хъехар	1			Кодзоев Т. вахара никъ а укх поэмай чулоацам а бовзийтар де-та; нравственни кхетам			Оаг1ув 269-290

Ачами»

балар ; шаъра,кхестадеш
дешара навыкаш лакхъяр

РАБОЧАЯ ПРОГРАММА

Предмет:ингушский язык

Классы: 9 «а»,«б»

Всего часов на изучение программы : 70 ч.

Количество часов в неделю : 2 ч.

Учитель : Мержоева М.М-Б.

2023-2024 учебный год

	Урока тема	сахъат	ди
2	Кердадаккхар.Предложене кертерза маъженаш	1	
3	Предложене цхъантайпара маъженаш	1	
4	Предложене цхъантайпарча маъженашка сецара хъаракаш.	1	
5	Чоалханеча предложенех бола юкъара кхетам.	1	
6	Чоалханеча предложенешка цхъанкхетари карадерзари.	1	
7	Чоалхане-цхъанкхийтта предложенеш.Хоттаргаш юкъе дола чцхьп.	1	
8	Хоттаргаш юкъе долча чцхьп юкъе сецара хъаракаш.	1	
9	Д/къ.ш.Изложени язье кийчо яр.	1	
10	Д/къ.ш.Изложени. «Колой К1ант»	1	
11	Чоалхане-карарча предложенех бола юкъара кхетам.	1	
12	Т1атохача предложене кертерча предложенецара грамматически бувза	1	
13	Тохкама диктант.	1	
14	Т1атохача предложене моттиг	1	
15	Карарчун т1атоха предложенеш	1	
16	Кхоачама т1атоха предложеш.	1	

17	Лоаттама т1атоха предложенеш.	1	
18	Моттига т1атоха предложенеш.	1	
19	Хана т1атоха предложенеш.	1	
20	Тохкама диктант.	1	
21	Дара-куцеи хулачун т1атохеи предложенеш.	1	
22	Дагалоацама т1атоха предложенеш.	1	
23	Д/къ.ш.Изложени язъе кийчо яр.	1	
24	Д/къ.ш.Изложени: «Иштта мара».	1	
25	Бахъана т1атоха предложенеш.	1	
26	Бехкама т1атоха предложенеш.	1	
27	Духъалара т1атоха предложенеш	1	
28	Тохкама диктант.	1	
29	Дистара т1атоха предложенеш	1	
30	Хоттерг а е сказуеме т1атоха форма а йоаца чоалхане-карара предложении	1	
31	Массехк т1атохача предложеней кертерчунцара бувзам	1	
32	Массехк т1атоха предложени шийца йолча чоалхане карарча предложене чухъ сецара хъаракаш	1	
33	Цхъанкхийттеи карареи предложеш юкъе йола чоалхане предложенеш	1	

34	Тохкама диктант	1	
35	Хоттаргаш доаца чоалхане предложенеш	1	
36	Хоттаргаш доаца чоалхане-цхъанкхийтгача предложенешта юкъе сецара хъаракаш	1	
37	Д къ\ш.Изложени «Даъ васкет»	2	
38	Мотт а цун ма1ан а	1	
39	Стилистика а къамаъла культура а	1	
40	Д/къ.ш.Сочинени язье кийчо яр.	1	
41	Д/къ.ш.Сочинени: «Кхалсаги дешари.	1	
42	Синонимика-стилистика бух ба.	1	
43	Къамаъла культура а мета художественни башхалонаш.	1	
44	Сецара хъаракаш увтгадара бахъан.	1	
45	Т1адам оттабар:айдара хъаракаш оттадар.	1	
46	Дукха т1адамаш оттадар.	1	
47	Запятой оттабар.	1	
48	Тохкама диктант.	1	
49	Т1адами запятойи оттадар.	1	

50	Ши т1адам оттабар.	1	
51	Тире оттаяр	1	
52	Къовларгаш оттаяр.	1	
53	Ковычкаш оттаяр.	1	
54	Кердадаккхар.Лексика.	1	
55	Фонетика.	1	
56	Д/къ.ш.Изложени язье кийчо яр.	1	
57	Д/къ.ш.Изложени «Наъна дог»	1	
58	Орфографии	1	
59	Морфологи.	1	
60	Морфологи.	1	
61	Графика	1	
62	Тохкама диктант.	1	
63	Тохкама диктанта анализ	1	
64	Кердадаккхара упражненеш	1	

РАБОЧАЯ ПРОГРАММА

Предмет :ингушская литература

Классы: 9 «а»,«б».

Всего часов на изучение программы : 34 ч.

Количество часов в неделю : 1 ч.

Учитель : Мержоева М.М-Б.

2023-2024 учебный год

	Урока тема	Ц1аг1ара болх	Таърахъ
1	Г1алг1ай халкъа иллеш.		
2	Г1алг1ай халкъа фаългаш.		
3	Мальсагов К.З.«Йо1 йодаяр.»		
4	Мальсагов К.З.«Пхъа».		
5	Беков Д. Т-та. говзаме йоазонаш.		
6	Гойгов С.1-ХЪ. «Серго» яхача повеста идейни чулоацам.		
7	Гойгов С.1-ХЪ. «Серго».		
8	Сочинени.		
9	Озиев И.А-да поэзии.		
10	Мальсагова К.Фатимай стихаш.		
11	Мальсагов Д.Д.«1арамхи».		
12	М.Д.Д. «Кердача наъкъа т1а».		
13	Мальсагов Артаг1а Оарцхо.«Салихъат».		
14	Озиев Исма1алий Салмана говзаме йоазонаш.		
15	Зязиков ХЪ.Бахъаудин «Турпала вахарцара йис ди».		

16	Яндиев Х.Дж.поэзи.		
17	Ведзижев А.А. «Кхувчара ц1и».		
18	Ведзижев А.А.«Деха зоахалол ».		
19	Классал арахъара урок.Зязиков Бахъаудин «Заирас дийцар».		
20	Хамхоев Э.Ахъмада говзаме йоазонаш.		
21	Боков Х.А.«Беке къонгаш».		
22	Чахкиев И.С.«Иштта мара».		
23	Чахкиев И.С.«Террор».		
24	Классал арахъара урок. Хамхоев Ваха «Сийна сарафан».		
25	Мальсагов.А.«Массаза а хало ловш вола саг».		
26	Плиев 1.М-С.дувцараш.		
27	Чахкиев О.К.поэзи.		
28	Албаков М.Дж.дог тохадолийташ дола йоазонаш.		
29	Гагиев А.Г.поэзи.		
30	ЧAPANOV Ахъмад. стихаш.		
31	Котиев Султан-Гири«Дезал» (дувцар).		
32	Хамхоев Висангире Ваха «Къонахий».		
33	Матиев 1аббас «Къаманна хетадаъ вахар» (дувцар).		
34	Кердадаккхар.		

РАБОЧАЯ ПРОГРАММА

Предмет :ингушская литература

Классы: 10.

Всего часов на изучение программы : 102 ч.

Количество часов в неделю : 3 ч.

Учитель : Мержоева М.М-Б.

2023-2024 учебный год

№	Г1алг1ай литература 10 класс 102 сахъат	са хъат	Лоарх1амаш	Ха	Ц1аг1ара болх
1	Г1алг1ай багахбувцам- халкъа хъаькъал.	1	багахбувцам халкъа говзама ганз хилар белгалдаккхар; цун вахарцара бувзам тахкар; тайп-тайпара багахбувцама жанраш йовзийтар дег1а, шаьра дешара навькаш дег1айоалаяр.		боккхача нахага хаятте, д1ая зье моллаг1а цхьа багахбувцама произведен и, миф е легенда ха .
2	«Дарза къонгаш», «Сий», «Сеска Солсеи Баьтареи.»	1	"Дарза къонгаш", «Сий», «Сеска Солсеи Баьтареи» яхача фаьлга чулоацам бешар, башхар; шаьра дешара навькаш дег1айоалаяр.		чулоацам ха
3	«Оршамар Аьрш», «Къозаша ви1ий во1и Германчи»	1	"Оршамар Аьрш", «Чаи Чербажи яхача фаьлга чулоацам бешар, башхар; шаьра дешара навькаш дег1айоалаяр.		чулоацам ха
	Г1алг1ай шира дувцараш				
4	«Г1алг1ай шахьар хьахилар.», «Кхакхалахой».	1	«Г1алг1ай шахьар хьахилар.»,		чулоацам ха

			« Кхаькхалахой» дешар, чулоацам тахкар.			
5	«Т1оговзанча Хоаной Хинг», «Уцага Малсаги аьлан йо1и» «Борг1а яха з1амига саги сув яха йо1и»	1	«Т1оговзанча Хоаной Хинг», «Уцага Малсаги аьлан йо1и» дешар, чулоацам тахкар.			чулоацам ха
6	Г1алг1ай литература хьахилар, дег1адар.	1	г1алг1ай лит-ра хьахиларахи из дегадарахи дешархошта к1оаргаг1а кхетам балар ; из 1омаде а тахка а берий безам кхебар.			конспект 1омаяр
7-8	Боазарнаькъан Б.А. «Лоамарой текъа ахар».	2	дешархошта Базоркин Бунухой Асламбека вахара никъи кхоллами бовзийтар; ."Лоамарой текъа ахар" яхача халкъа вахарах-леларах йола художественни произведене чулоацам тахкар; дешархой Даьхенцара безам кхебар.			Произведе не чулоацам ха,къоастае цун композици.
	Мута1алнаькъан Шовхала- Хьажбийкар					
9	Мута1алнаькъан Ш.Хь. стихотворенеш: «Ловца», «Саг вар из га ег1а хиннар», « Хьехархочун кор»,.	1	Муталиев Ш.Хь-Б. вахара а кхоллама а никъ к1оаргаг1а бовзийтар; г1алг1ай лит-ра дег1алоаладара из хьалхарча муг1арашка лаьтта хилар белгалдаккхар; лакха говзал йола поэт а, прозаик а, драматург а, таржамхо а			Массане а йоазонца жоп ле укх хаттара: "С енах а мишта а яздаьд Мута-лиев Хь-Б?"

			хилар гойтар .			
10	Мута1алнакъан Хь. Стихотворенеш: «К1аьнк», «Ши к1аьнк».	1	дешархошта Шовхала Хъаж-Бийкара поэзен а проза а керттера темаш йовзийтар, цун поэтически а прозаически а говзал белгалъяккхар; нравственни кхетам балар .			чулоацам тахка
11	«Аратекхаб б1ехал» яха стих-ни.	1	Муталиев Хь-Б. кхоллама юкъе Даьхен-боккхача т1ема хетаяьяа тематика белгалонаш къоастаяр; дешой шаьра, къоадаеш деша 1омабар; Даьхенцара безам кхебар .			чулоацам тахка
12	Поэма «Кунтий пхъа» , стихотворени «Ваьча юрта».	1	Муталиев Ш.Хь-Б. ваьча юрта хетадаь муг1араш дашхар, цар идейни чулоацам гучабаккхар, Экажкъонгий-Юртарча наха большевикий оагув хьал мишта лаьца хиннаб белгалдаккхар, дешархошта къаман истори к1оаргаг1а довзийтар.			1."Ваьча юрта" - стихотворени дагахь 1омае. 2."Кунтий пхъа" - чулоацам ц1аг1а беша.
	Янднаькъан Хамарзий Джамалда					
13	Янднаькъан Х.Ж. поэтах дола дош.	1	Джамалда ший массе а сина пхаьнца бакъдолчунга кхувдалга,эзделца долчунга кхувдаш хьавена,къаман			1. Поэта биографи. 2.Езаенна цхьа стих.

			визза,тешаме во1 хинналга гучадаккхар; нравственни кхетам балар дешархошта.			дагахь 1омае. 3.Индивид уальни болх. (Поэта Даьхенна хетадаь муг1араш .)
14	Янднаькъан Ж. Даьхенна хетаяь стихаш.	1	поэта 1алама хетаяьча стихашка саг а 1алам а в1ашаг1ъийна хилар гойтар;»говзача кулго дилла" хоза 1алама сурташ зе а цар мах бе а де-хой 1омабар; берий 1аламцара безам кхебар .			1алама хетаяь цхьа стих. дагахь 1омае.
15	Даьхен 1алам хестадеши йола стихаш.	1	поэта 1алама хетаяьча стихашка саг а 1алам а в1ашаг1ъийна хилар гойтар;»говзача кулго дилла" хоза 1алама сурташ зе а цар мах бе а де-хой 1омабар; берий 1аламцара безам кхебар .			1алама хетаяь цхьа стих. дагахь 1омае.
16	«Са даьй ц1ийца лийча зама»-д1аяхача къаьнарча заман хетаяь стих-ни.	1	д1аяха къаьнара зама халкъаца мел дорха,къиза хиннай гучадаккхар; Яндиев Дж.стихашка хьалха лоамароша лайна халонаш гойтар; къаман			" Да вала , т1ом , хьа ! " (Яндиев Х.Дж. т1ема хетаяь

			исторецара безам кхебар .		стихаш) - хоам бе .
17	Кхалнаха, нанна хетадаь муг1араш.	1	д1аяха къаьнара зама халкъаца мел дорха,къиза хиннай гучадаккхар; Яндиев Дж.стихашка хьалха лоамароша лайна халонаш гойтар; къаман исторецара безам кхебар .		цхьа стих. дагахьа 1омае.
18	Янднаькъан Ж. кхоллама сочинени язье кийчо яр.	1	дувзаденна къамаьл шаьрдар;Яндиев Дж. кхолламах 1омадаьр тахкар .		сочиненеш д1акхоача шье
19	Сочинени.	1	дувзаденна къамаьл шаьрдар; Яндиев Дж. кхолламах 1омадаьр тахкар .		езаенна стих еша
	Озанаькъан Исма1алий Салман				
20	Озанаькъан И.С. вахара кхоллама никь.	1	поэта халкъа лит-ра дег1адоаладара, адамашта а халкъашта а юкьера машар а вошал а ч1оаг1дара баьча балхах дувцар;цун поэтически никь де-та к1оаргаг1а гуча- баккхар;из эздийча оамалех хьалвизза саг хина хилар гойтар ; нравственни кхетам балар .		План а оттайий,ле кци хьаювца. 2. Даьхенна хетаяь стихаш белгалгьяха ,шаьра еша.

21	Даъхенна хетаяъ поэзи.	1	поэта ший стихашка Даъхен сийле мишта хестаю белгалдаккхар; Даъхен ираз бахъан ваха, къахъега цо мехкахой т1ахъехар гучадаккхар, Даъхенцара безам кхебар.			Даъхенцар а безам" - дагахъа 1омае (д. \ 1.)
22	Озанаъкъан С.»Къонали къоанали», «Тоатоли саги», «Хох», «Г1ийбатхо».	1	поэта лирика тематика шерра хилар гучадаккхар; де-та нравственни кхетам балар; шаъра, къоадаеш дешара навъкаш ч1оаг1ъяр .			царех цхъа стих. 1омае 2.Озиев С. вахараи кхолламаи хетаяъ сайре кийчъеш массане а дакъа лаца.
23	Озанаъкъан И.С. хетаяъ литературни сайре.	1	Озиев С. вахарахи кхоллама навкъахи ховр ч1оаг1дар.			
24	Классал арахъара дешар.	1				
	Осминаъкъан Сосе Хъамзат					
25	Осминаъкъан С.Хъ. поэтах дола дош.	1	Лоарх1ам: де-та г1алг1ай лит-ра юкъе сий дола моттиг д1алоацаш волча поэта, прозаика, тар жамхочун, фольклориста вахареи кхолламеи никъ к1оаргаг1а гучабаккхар; нравственни кхетам балар.			1.План а отгаий,ле кци 1омае."Сай х дола дош" яхача статьях пайда а

					эцаш, йоазон чун вахареи кхолламеи никъ тахка.
26	«Наъна мотт». Стих-ни чулоацам башхар. «Са даъ кулгаш», «Ц1авода», «Лоравелахъ! Човхавелахъ».	1	"Наъна мотт" яхача стихотворене мотт шаъреи,ма1ан к1оаргеи хилар гучадаккхар;хъехар .		дагахъа 1омае
27	«Шуга лув со, наъна лоамаш».	1	Осмиев С.Хъ. патриотически тематиках йола стихаш тахкар; де-хой; шаъра, къоастадеш деша 1омабар, Даъхенцара безам кхебар.		чулоацам тахка
28	«Золдусхан» дувцара идейно-тематич.чулоацам.	1	дувцара чулоацам тахкар, нраственни кхетам балар.		чулоацам тахка
29	Осминакъан Хъ. «Хъехархо».	1	дувцара чулоацам тахкар, нраственни кхетам балар.		чулоацам тахка
30	Хъехархочун Товсари сурт-сибат.	1	сурт – сибат дашхар		сурт-сибат дашхар
31	Осминакъан С.Хъ кхоллама сочинени язъе кийчо яр.	1	дувзадена къамаъл шаърдар, Осмиев С.Хъ.вахарахи кхолламахи ховр тахкар.		сочиненен кийчо яр
32	Сочинени.	1	дувзадена къамаъл шаърдар, Осмиев С.Хъ.вахарахи кхолламахи ховр тахкар.		Заъзгнакъъ ан Хъ.Б. конспект язъе

	Заъзгнакъбан Хъусена Бахъаудин				
33	Заъзгнакъбан Хъ.Б. вахара кхоллама никъ.	1	Йоазонхочун вахареи кхолламеи никъ де-та к1оаргаг1а бовзийтар; нравственни кхетам балар; нийса дешара навъкаш кхеяр.		1. биогради ха. 2. "Советски сага ло1ам" яхача дувцарий сборниках хоам бе.
34-35	«Оалмаза Кхоази»	2	г1алг1аша Деникина б1уна духъала баъ т1ом гойтар, цар денал, майрал гучадаккхар; Даъхен истори де-та к1оаргаг1а довзийтар .		чулоацам тахка
36-37	«Сийрдача новкъа»-яха повесть.	2	де-та иразе вахар хъалдеш боаккача наъха вахаргойтар; ширъдаъннача, зене мел долчунца къовсам лоаттабар белгалдаккхар, "Сийрдача новкъа» яхача повеста чулоацам тахкар; де-хой къахъегамцара безам кхебар .		чулоацам ха
38-39	«Республика ц1ераг1а»-къаман революц.кхетам сомабалар.	2	Зязиков Хъ.Б. хъалхарча повеста лоарх1ам гучабаккхар; керда 1аьдал бахъан г1алг1ай къам		чулоацам ха

			майра латар говзалца хъекха хилар гойтар; къаман исторецара безам кхебар .			
40	Глуша-Хъажеи Османеи васташ.	1	повеста тларча керттерча турпалхой сурташ къаман дикаг болча къонгий юкъара сурт-сибаташ хилар белгалдаккхар; Даъхенцара безам кхебар.			чулоацам ха
41	Сочинени язъе кийчо яр.	1	дувзаденна къамаъл шаърдар, Зязиков Хь.Б.вахарахи кхолламахи ховр тахкар.			сочинене кийчо яр
42	Сочинени	1	дувзаденна къамаъл шаърдар, Зязиков Хь.Б.вахарахи кхолламахи ховр тахкар.			Хамхой Э.А. биографи
	Хамхой ЭлмарзийАхьмад					
43	Хамхой Э.А. вахара кхоллама никъ.	1	Хамхоев А. вахара а кхоллама а никъ де-та кларгаг а бовзийтар; поэт ший къаман визза во хилар гучадаккхар; нравственни кхетам балар .			1.Поэта биографи ха. 2.дешархочоа хоам бе беза укх темах:"Хамхоев Ахьмада поэтен тематика" 3."Лорса Лида"яхача илле истори тахка,из

					шаьра къоастадеш деша ха.
44	Хамхой Э.А. беама лирика.	1	Хамхоев А.поэзен тематика белгалъяр; беама хетаяь стихаш,ашараш тахкар; де- хой сийрдача ц1енача беама хам бе 1омабар .		1.Даьхенна хетаяь цхьа стих. дагахьа 1омае. 2.Хоам кийчбе укх темах: "Даьхен на хетадаь муг1араш".
45	Даьхенна хетадаь муг1араш.	1	поэта Даймохк хестабеш дола муг1араш тахкар,цар идейни чулоацам гучабаккхар; де-хой Даьхенцара безам кхебар .		Цу темах йола стихаш шаьра,къоаста еш еша.
46	«Даьхен Сийлахь-боккхача т1ема хетаяь стихаш.	1	т1ема хетаяьча стихай лоарх1ам, т1ема къизал гойтар,поэта т1емацара эг1азал гучаяккхар, Даьхе еза 1омабар дешархой.		Цу темах йола стихаш шаьра,къоаста еш еша.
47	Кхалнаха, нанна хетадаь муг1араш.	1	поэта кхалнаха,нанна хетадаь муг1араш довзийтар, наьнацара безам кхебар; "Нана" - цу деша чулоацам бух боацаш к1оарга хилар гучадаккхар .		"Баркал ях аз шоана,кхална х"-дагахьа 1омае.

48	Къахъегам хестабеш йола стихаш.	1	поэта къахъегам хестабеш йола стихаш дешархошта йовзийтар; цар идейни чулоацам башхар, сага дикал-вол цун къахъегамца юсташ хилар белгалдаккхар .			Хамхоев А. кхолламах хетаяьча т1ехъарча урока кийчо е:поэта биографи,поэз ен тематика кердаяккха. Эрсий а г1алг1ай а меттала цунах заманхоша аьн-нар д1аязде,тахка.
49	Хамхой Э.А. лаьца литературни сайре.	1	Хамхоев А.1омадаьр чудерзадар, д1ач1оаг1дар, поэт ший къаман визза во1 хилар гучадаккхар; нравственни кхетам балар.			сочиненен кийчо яр
50- 51	Сочинени « Ахьмада поэзи»	2	дувзаденна къамаьл шаьрдар; Хамхоев Э.А. вахарахи кхолламахи ховр тахкар.			сочинени
	Ведажнаькъан Абабукара Ахьмад					
52	Ц1ихеза йоазонхо: драматург, публицист. Ведажнаькъан А.А.	1	Ведзижев Абабукара Ахьмада кхоллам де-та к1оаргаг1а бовзийтар; нравственни кхетам балар .			Ведзижев А.А. проза тематически циклаш. (де- хой хоамаш).

					2.Массане а йоазон болх кийчбу.
53-54	«Лоа ц1увзар когашта к1ал.»	2	дувцара чулоацам башха 1омабар де-хой; граж-ки т1ем т1а г1алг1аша хьинаре дакъа лаьца хинналга тешал деш из дувцар хилар белгалдаккхар; пхьенех доала зулам хьахьокхар .		чулоацам тахка
55	Циск Поацо.	1	Ведзижев А.А.кхоллам к1оаргаг1а, бизаг1а бовзийтар; хьалхарча шерашка 1омадаьр керда а доаккхаш, йоазонхочун прозаически йоазоний обзор яр .		чулоацам тахка
56	«Доттаг1чун васкет»	1	Ведзижев А.А.кхоллам к1оаргаг1а, бизаг1а бовзийтар; хьалхарча шерашка 1омадаьр керда а доаккхаш, йоазонхочун прозаически йоазоний обзор яр .		чулоацам тахка
57	«Безам»	1	Ведзижев Ахьмада безама хетаяь стихаш 1алаьмате хоза, говза хилар гучадаккхар; нравственни кхетам балар .		дагахьа 1омае
58	«Хьаьша дагар воаца фусам-да».	1	чулоацам тахкар шаьра, кьоазадеш дешара		чулоацам тахка

			навыкаш дег 1 айоалаяр .			
59-60	Сочинени	2	дешархой дувзаденна къамаъл шаьрдар; Веджижев А.А. вахара а кхоллама а никъ мишта хов тахкар .			сочинени
	Боканакъан Хаме Ахьмад					
61-62	Боканакъан Х.А. «Готта коана 1 араш».	2	Боков А. 1омадаьр керда а даьккха, "Готта коана 1 араш" яхача романа I – II д. чулоацам бовзийтар де-та; нравственни кхетам балар; шаьра дешара навькаш шаьрьяр.			деша,юхахьад увца, О. 225-245.
63-64	«Готта коана 1 араш». Романа т1а сталинско-бериевски набахте.	2	цу романа III - IV д. чулоацам бовзийтар де-та; Даймехкацара безам кхебар; шаьра, дешара навькаш дег 1 айоалаяр .			деша,юхахьад увца, О. 225-245.
	Коазой Аюпа 1ийса					
65-66	Коазой А.1. «Даь езар».	2	Коазой 1. Вахара а кхоллама а никъ дешархошта к1оаргаг1а бовзийтар, нравственни кхетам балар.			чулоацам тахка
67	Коазой А.1. «Хъанифа», «Даьра чов».	1	чулоацам тахкар, нравственни кхетам балар.			чулоацам тахка
	Чахкенакъан Османа Капитон					

68	Чахкенаъкъан О.К. вахари кхоллами.	1	Чахкиев Османа Капитона вахари кхоллами де-та довзийтар; цун поэзии йоккха граждански пафосах йизза хилар белгалдаккхар; нравственни кхетам балар де-та.			Даьхенах йола цхьа стих. дагахьа 1омае.
69	Даьхен сийле кхайкаьяр.	1	поэта ший стихаш Даьхен сийле кхайкаеш хилар, Даьхен истори дувцаш хилар гучадаккхар; цун поэтически говзал белгалъяккхар; Даьхенцара безам кхебар .			чулоацам тахка
70	Поэти а поэте а декхараш дувцаш йола произведенеш. «Поэт»	1	Чахкиев К.поэзен а поэташта а бехктокхаме декхар т1адулаш хилар гучадаккхар; ц1ихезача эрсий поэта Н.А.Некрасова санна, цо поэтий керттера декхар » башха воккха поэт хье веце а, бакъвола гражданин-м хила веза » яхалга долга белгалделга; нравственни кхетам балар .			чулоацам тахка
71	Чахкенаъкъан К. сатирически стихотворенеш.	1	ший сатирически стихашка поэта къа ца хьегаш, наьха рузкъах бахаш, зуламаш деш болча нахаца къовсам мишта лоаттабу гучадаккхар; нравственни кхетам балар .			чулоацам тахка

72	Классал арахъара дешар. Чахкенаъкъан Идриса Саид	1				деша
73-74	Чахкенаъкъан С. «Дошо б1оаг1ий».	2	Чахкиев И. С. вахара никъ а "Дошо б1оаг1ий" яхача романа чулоацам а бовзийтар ; Даймехкацара безам кхебар; шаъра, кхетадеш дешара навькаш шаъръяр .			чулоацам тахка
75	Кхыча къамашта юкъе Казахстанера вахар	1	"Дошо б1оаг1ий" яхача романа чулоацам а бовзийтар ; Даймехкацара безам кхебар; шаъра, кхетадеш дешара навькаш шаъръяр .			хоам кийчбе
76-77	Сочинени «Дошо б1оаг1ий» яхача романах лаъца.	2	дувзадена къамаъл шаърдар; Чахкиев К. а Чахкиев С. а вахарахи кхолламахи ховр тахкар.			сочинени
	Дахкилгнаъкъан 1адрахъмана Ибрах1им					
78	Дахкилгнаъкъан 1.И. вахарахи кхолламахи. «Шутар».	1	Дахкилгнаъкъан 1.И. вахараха а кхоллама а никъ дешархошта бовзийтар, нравственни кхетам балар.			вахара а кхоллама а никъ
79	«Шутар».	1	Дахкилгнаъкъан 1.И. вахараха а кхоллама а никъ дешархошта			чулоацамтахк а

			бовзийтар, нравственни кхетам балар.		
80-81	Доттаг1ал тассар.	2	чулоацам тахкар, нравственни кхетам балар.		чулоацамтахка
82	Дувцар т1а г1алг1ай къаман эздел г1улакх гойтар.	1	вайнаъха сагах яхка еза эздий оамалаш гучаяхар, нравственни кхетам балар.		вайнаъха сагах яхка еза эздий оамалех хоам кийчбе
83	Котанаъкъан С.С.-Г. «Эздела мах»	1	чулоацам тахкар, нравственни кхетам балар.		чулоацам тахка
84	Кулиев К.Ш. «Хьо миччахъа вахе а...» «Укх лаьттал хозаг1а х1ама дий.	1	чулоацам тахкар, нравственни кхетам балар.		чулоацам тахка
85	1арчакхнаъкъан Михаила Тухана вахари кхоллами	1	дешархошта 1арчакхнаъкъан Михаила Тухана вахара а кхоллама а никъ бовзийтар		вахара а кхоллама а никъ
86	Са юртара къоаной.	1	«Са юртара къоаной» чулоацам тахкар, нравственни кхетам балар.		чулоацам тахка
87	Яхар хьо ши б1арг хьожабаъ.	1	«Яхар хьо ши б1арг хьожабаъ» чулоацам тахкар, нравственни кхетам балар.		дагахъа 1омае
88	Къаьнарча салтечо дагара дувц.	1	« Къаьнарча салтечо дагара дувц» чулоацам тахкар, нравственни кхетам балар.		чулоацам тахка
89	«Хам бе ноаной», «Хозал»	1	« Хам бе вай ноаной», « Хозал» чулоацам тахкар, нравственни кхетам балар.		чулоацам тахка
90	Классал арахъара дешар	1			деша
	Албакнаъкъан Мурца1алий Жабраил				
91	Албакнаъкъан М.Ж. вахара никъ.	1	Албаков Джабраила вахарахи кхолламахи бизза хоам балар; поэта вахара		вахара а кхоллама а никъ

			никъ хьокхаш а болаш, де-та нравственни кхетам балар .			
92	«Г1алг1айче, хьо еза сона».	1	цу стихотворене чулоацам бовзийтар де-та; Даймехкацара безам кхебар; шаъра, къоазадеш дешара навькаш шаъръяр .			Албаков Джабраила г1алг1ай кхалсага,нанн а хетадаь муг1араш".
93	«Даьхенна», « Ма эшалда шоана.», «Воаг1аргва со»	1	поэта поэзен керттера тематика белгалъяккхар; Даьхенна хетаяь тенматика шерра гучаяккхар; Даьхенцара безам кхебар .			чулоацам тахка
94	Сона хац вай юрташ мишта хургъяр.	1	поэта поэзен керттера тематика белгалъяккхар; Даьхенна хетаяь тенматика шерра гучаяккхар; Даьхенцара безам кхебар .			чулоацам тахка
95	Воаг1аргва со. Безама лирика	1	Албаков Дж. безама хетаяь стихаш тахкар, цар поэтически говзал гучаяккхар; нравственни кхетам балар де-та .			дагахьа 1омае
96	Классал арахъара дешар	1				деша
	Т1оаршхой Исма1алий Ибрах1им					
97	Т1оаршхой И.И. вахара никъ.	1	Торшхоев И.И. вахара а кхоллама а никъ бовзийтар			биографи 1омае

			де-та" Дешархочунга » яхача стихотворене чулоацам бовзийтар де--та; Даймехкацара безам кхебар.			
98	«Дешархочунга»	1	Торшхоев И.И. вахара а кхоллама а никъ бовзийтар дета;" Дешархочунга » яхача стихотворене чулоацам бовзийтар де--та; Даймехкацара безам кхебар.			чулоацам тахка
99	«Ц1и йоацача салтечун алама хьалхашка»	1	цу стихотворене чулоацам бовзийтар де-та; патриотически кхетам балар; шаъра, къоастадеш дешара навькаш шаъръяр .			чулоацам тахка
100	«Даъймехкага»	1	цу стихотворене чулоацам бовзийтар де-та; Даъймехкацара безам кхебар; шаъра, къоастадеш дешара навькаш кхеяр .			чулоацам тахка
101 - 102	Шера 1омадаър кердадаккхар . Чудерзора урок	2	шера 1омадаър кердадаккхар; 11 кл. дешаргдолча доккхача произведеней ц1ераш йоах, уж дешархоша аьхки дешаргдолаш.			

